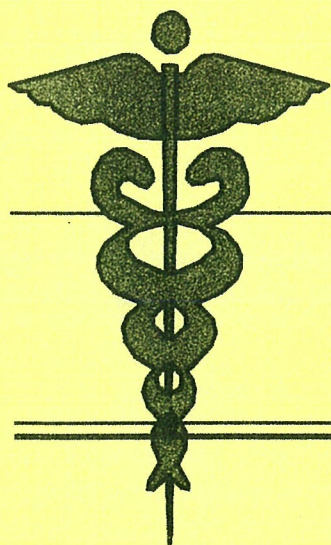

SMH-Nytt

Nr. 1/1997, vol. 22

*Norsk Bibliotekforening
Spesialgruppen for medisin og helsefag*

Norsk Bibliotekforening Spesialgruppen for medisin og helsefag 1997

Styret

Elisabeth Husem, UPSYKIAT - leder

Psykiatrisk Institutt, Biblioteket, Postboks 85 Vinderen,
0319 Oslo. Tlf: 22 14 65 90 Fax: 22 49 58 61

E-mail: elisabeth.husem@psykiatri.uio.no

Elisabeth Akre, ND/MED - nestleder

Diakonhjemmets sykehus, Medisinsk bibliotek,
Postboks 23 Vinderen, 0319 Oslo. Tlf: 22 45 16 38

Fax: 22 45 16 99 E-mail: diakon@sn.no

Liv-Berit Henschien, RIKSHOSP - sekretær

Rikshospitalet, Medisinsk Bibliotek og Informasjonssenter,
0027 Oslo. Tlf: 22 86 77 70 Fax: 22 36 47 75

E-mail: l.b.henschien@rh.uio.no

Marit Stavn, HAK/VP - kasserer

Høgskolen i Akershus, Avd. for vernepl.utdanning
Biblioteket, Postboks 372, 1301 Sandvika Tlf: 67 11 74 11

Fax: 67 11 74 01 E-mail: marit.stavn@hiak.no

Kirsti Strengenhagen, NVH - styremedlem

Norges Veterinærhøgskole, Biblioteket, Postboks 8146
Dep 0033 Oslo Tlf: 22 96 45 55 Fax: 22 96 45 31

E-mail: kirsti.strengenhagen@veths.no

Grethe Thommesen, HIA/EG - utenbysrepr.

Høgskolen i Agder - Bibliotekstjenesten - Eg
Solbergveien 14, 4615 Kristiansand S

Tlf: 38 02 69 90 Fax: 38 02 78 41

Ann-Karin Normann, LHMRF - varautenbysrepr.

Lillehammer fylkessykehus, Medisinsk bibliotek,
2600 Lillehammer Tlf: 61 27 20 92 Fax: 61 27 20 36

Sidsel Bræin Nilsen, UOD - 1. vararepr.

Det odontologiske fakultetsbibliotek - Oslo, Pb. 1109 Blindern
0317 Oslo Tlf: 22 85 21 92 Fax: 22 85 23 36

E-mail: s.b.nilsen@ub.uio.no

Vigdis Knutsen, HSDIAKSP - 2. vararepr.

Høgskolen for diakoni og sykepleie - Fagbiblioteket
Lovisenberggt. 15, 0456 Oslo

Tlf: 22 35 83 60 Fax: 22 35 82 76

Baltikumutvalg:

Elisabeth Husem - se styreliste

Elisabeth Akre - se styreliste

Tove Gellein, RADIUM

Det norske Radiumhospital, Medisinsk bibliotek
Montebello, 0310 Oslo Tlf: 22 93 59 61 Fax: 22 50 84 30

E-mail: tove.gellein@labmed.uio.no

Kurskomité

Patricia Flor - se styreliste

Anne-Marie Haraldstad, RIKSHOSP

Rikshospitalet, Medisinsk Bibliotek og Informasjonssenter,
0027 Oslo Tlf: 22 86 77 69 Fax: 22 36 47 75

E-mail: a.m.haraldstad@rh.uio.no

Sigrid Gimse, RIKSHOSP (fra 01.08.96)

Rikshospitalet, Medisinsk Bibliotek og Informasjonssenter
0027 Oslo Tlf: 22 86 77 93 Fax: 22 36 47 75

Redaksjon SMH-Nytt:

Elisabeth Akre, ND/MED - se styreliste

Ingrid Kyvik, SAKERS

Sentralsykehuset i Akershus,

Medisinsk bibliotek, 1474 Nordbyhagen

Tlf: 67 92 83 31 Fax: 67 92 83 35

Wenche Sæterdal, UOD

Det odontologiske fakultetsbibliotek,

Postboks 1109 Blindern, 0317 Oslo

Tlf: 22 85 20 67 Fax: 22 85 23 36

E-mail: wenche.saterdal@ub.uio.no

Mimi Dammann, UIMMUNOL

Inst. for generell- og revmatolog. immunologi

Fr. Qvams gt. 1, 0172 Oslo

Tlf: 22 94 37 23 Fax: 22 94 38 59

E-mail: mimi.dammann@rh.uio.no

Layout: Donna Pettersen, UOD

E-mail: donna@odont.uio.no

Production Software: MS Publisher 97

URL:

<http://www.odont.uio.no/html/bibliotek/smh197/>

SMH-Nytt utgis av:

Norsk Bibliotekforening

Spesialgruppen for medisin og helsefag

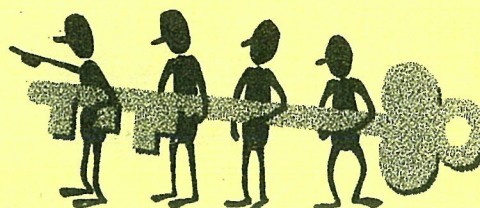
Opplag 300, gratis til SMH's medlemmer

Årsabonnement ikke-medlemmer kr. 100

ISSN 0800-3181

SMH Hjemmeside:

<http://www.ub.uio.no/umed/upsykiat/smh.htm>

Leder

Det bråner og våres rundt oss - solen skinner og verden åpner seg. Litt av den samme følelsen sitter vi med når det gjelder SMH. Hjemmeside og nyopprettet diskusjonsgruppe åpner for kontakt med hverandre som medlemmer, fra styre til medlemmer og ut mot verden.

Samtidig sniker en kjettersk tanke seg inn - er SMH-Nytt i ferd med å bli overflødig? Ikke ennå, kanskje - men på sikt?

Elektronisk publisering og informasjon er det store løsen og vil ganske sikker overta mye etterhvert. Men overflødiggjør dette det trykte ordet? Vi er tilbøyelige til å svare nei - ikke overflødiggjør, men supplerer. Det elektroniske er flyktig, foranderlig - det trykte består (i alle fall så lenge papiret holder). Og for å sitere fra en av dette nummers artikler: «Hadde boka kommet etter PC'en, hadde den vært en teknologisk nyvinning - du kan ta den med deg overalt!»

Med disse trøstens ord har vi gitt oss i kast med nok et SMH-Nytt, som vi følgelig håper at du leser og har glede og nytte av og kanskje tar med deg - på påskeferie.....

SMH's kanskje viktigste og største prosjekt for tiden er samarbeidet med RBT om felles databaseavtaler for

hele helsevesenet. Lik tilgang til kvalitetskontrollerte informasjonstjenester for alle som arbeider med helsefag ligger oss på hjertet. Samarbeidet med Litauen går sin gang. Det har vært avholdt årsmøte og flere utmerkede kurs - alt referert i dette nummer.

Bibliotekaren som pedagog er et stadig mer aktuelt tema, som vi ganske sikkert vil få høre mer om. Denne gangen kan du lese om bibliotekaren som barfotpedagog, samt noen nyttige kjøreregler for brukerundervisning. Å undervise voksne er ikke det samme som å undervise barn!

Vi ønsker et nytt redaksjonsmedlem hjertelig velkommen - endelig svarte noen på våre bønner! Vi håper du vil trives, Mimi!

For øvrig har vi plass til flere, vi begynner å bli en smule utgåtte, vi andre, men synes det er moro, lell - om det ikke vokser oss over hodet! Hørt det før, sier du??? Ganske riktig, men ikke desto mindre fortsatt gyldig. Nå ser vi imidlertid rolige påskedager for vårt indre blikk - det være seg med utsyn til hvite vidder, gode bøker, snøfrie marker eller bordets gleder. God påske!

Wenche, Ingrid,
Mimi og Elisabeth

Dette er da relevant for bibliotekarer - for det hendte i biblioteket "mitt": Mitt barnebarn på 8 ringte meg på jobben og spurte:

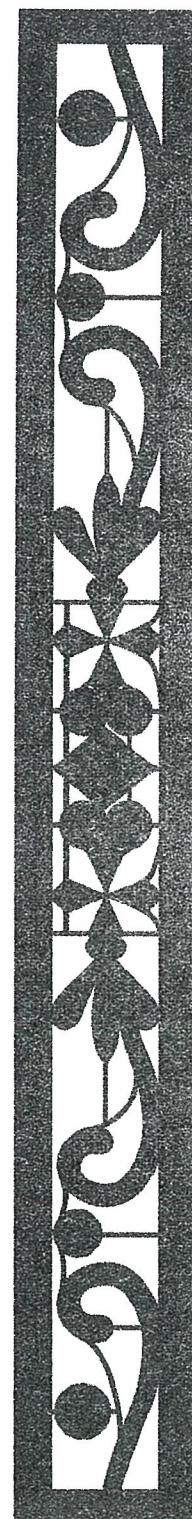
"Du mormor, hvordan var det på skolen da du var liten?"

"Jo", svarte jeg, "da gikk pikene i én klasse og guttene i en annen klasse."

Hvorpå han skrev i sin stil:

"Da mormor var liten gikk pikene i første klasse og guttene i annen klasse!"

- Mimi -

Vitenskapelig publisering - forfatteransvar og merittering

ved Rigmor Diseth, Psykiatrisk Institutt

Norges Forskningsråd's seminar 11. september 1996 vakte stor interesse med nærmere 100 deltakere fra hele landet og fra Danmark og Sverige. Det var representanter for universitet, sykehus, departement, forskningsetiske komiteer og redaktører av diverse medisinske fagtidsskrift.

Forskningsrådet oppnevnte i 1994 et nasjonalt utvalg i likhet med våre naboland, som skal vurdere uredelighet i helsefaglig forskning.

Målsettingen for dette seminaret var å opplyse og bevisstgjøre i forhold til forfatterrollen, og bl.a. eliminere den type problemer en ofte ser i forbindelse med medforfatterskap.

Man ville skape en debatt om publiseringsspress og diskutere muligheter for å kunne forebygge uheldig publiseringsspress.

Redaktøren i Tidsskrift for Den norske lægeforening stilte spørsmålet om medisinsk publisering var kunnskapsformidling eller personlig promovring. Det ble stadig referert til Vancouver-reglene som er stilt opp som en rettesnor for forfatteransvar. Slik som utviklingen har vært, er det spørsmål om det er reglene eller det er det vitenskapelige samfunn det er noe i veien med?

Medforfatterskap har økt, og det har virkelig forskjøvet seg fra kunnskapsformidling til merittering. Dette har gjort forfatterskap til et problem. Kravet til høy produktivitet har en uheldig virkning. Det er kommet flere forslag om å redusere produksjonspresset, f.eks. bare tillatt å publisere 5 artikler i året og 50 publikasjoner i hele sitt liv. Når det gjelder medforfatterskap tar f.eks. Lancet bare med 6. Å være den 7. er nesten lik 0. Det hender også at men ikke vet at man er medforfatter. Tidsskriftene forlanger derfor nå signatur fra alle forfatterne av en artikkel, slik at man skal kunne vite om man er medforfatter av artikkelen. Det er ingen internasjonal consensus om hvor mange medforfattere man kan ha. Eksempel på det høyest antall for en

artikkel : 280 forfattere. Som en rettesnor har man kommet fram til at antall forfattere ikke bør overskride antall pasienter i manuskriptet.

Når det gjelder uredelighet i medforfatterskap har vi "falsk - gråsoner - ekte". Man må forsøke å få de to yttergrensene til å nærme seg hverandre. Ansvar for dette ligger på nasjonale utvalg, redaktører, universitetsledere, forskningspolitikere m.fl.

Falsk medforfatterskap er

- 1) Når innsatsen ikke er synlig, personen føler seg ikke forpliktet hvis noe er galt.
- 2) Plagiat eller dobbeltpublisering. Hovedproblemet er de flerfold eller mangfold av forfatterskap hvor litt er nok.
- Vancouver-gruppens definisjon på medforfatterskap er:
 - 1) fullt ansvar
 - 2) ide og design eller analyse og fortolkning av data
 - 3) skrivefasen

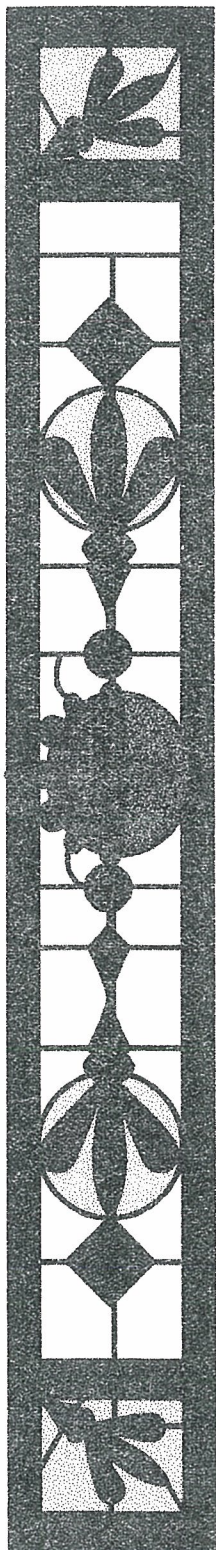
Alle disse tre skal være oppfylt. Ulempene ved definisjonene er at de ikke følges, og at man mangler en modell for beregning av forfatterandelen. Det er også sterk motstand mot reglene fra yngre forskere i forfatterkollektiver og fra ledere med fribillett om forfatterskap som prerogativ. Løsning må være å stramme inn kravene til dokumentasjon for det ekte forfatterskap, f.eks. prosentdel i tid av arbeidsfasene og frie kommentarer hvor man har vært inne.

Eksempel på uredelighet er:

- 1) Spøkelsesforfatterskap. Begrepet dekker personer som aksepterer å være forfatter av en ferdigskrevet artikkel som vedkommende ikke har hatt noe å gjøre med.
- 2) Lånt autoritet
- 3) Gave - dvs en leder kan være oppført som medforfatter uten å oppfylle noen av Vancouver-gruppens kriterier.
- 4) Nektelse av innsikt.

Eksempel på "gave" er en tankevekkende omtale i et britisk medisinsk tidsskrift av Malcolm Pearce-saken, hvor lederen for hans arbeidssted ved St. Georges Hospital i London, professor Chamberlain, uttalte

"Medforfatterskap har økt, og det har virkelig forskjøvet seg fra kunnskapsformidling til merittering. Dette har gjort forfatterskap til et problem. Kravet til høy produktivitet har en uheldig virkning."

om sin egen plassering som medforfatter på et av de uredelige arbeidene: "Navnet på lederen for avdelingen inkluderes alltid i artikkelen av høflighet. Jeg var ikke en del av dette arbeidet, men har alltid stolt på Mr. Pearce". Man møter her en analogi til Mozart-tittelen "Cosi fan tutte", dvs at det ikke er noe galt i å gjøre det alle andre gjør. Dette gir oss anledning til å understreke at den innsats som ledere utøver ved å dra omsorg for de økonomiske og praktiske rammer for arbeidet, bør belønnes på en annen måte enn gjennom medforfatterskap. Det står mye annet enn høflighet på spill ved slike foræringsforfatterskap. Noen lesere vil antagelig oppfatte medforfatterskap mer som en gestus, og tro det her er tale om kvalitetsgaranti.

For medforfatterskap er det en rekke farer:

- den farlige idyll i første fase
- ufullstendige avtaler
- usikkerhet om fordeling av arbeid og data
- fører til uenighet, til og med fiendskap
- samarbeidet brytes
- innsatsen er spilt.

Hvordan kan man unngå dette?

- ha et lederskap med en formann
- møte med protokoll som leses av alle
- møte om alle endringer - protokollbilag
- plan om personale
- plan om en eventuell doktorgrad
- skriftlig plan om plikter og bruksretigheter
- endringer må avtales
- preliminær plan om artikler og forfattere.

Maktkamp må erstattes med sivilserte forhandlinger!

Referanser:

- * Uniform requirements for manuscripts submitted to biomedical journals, 1994 (Vancouver-reglene)
- * Time to redefine authorship. BMJ, 312:723
- * Anders Molven. Fusk og fanteri i forskningen. NBS-nytt nr.2, 1996: 16-22
- * Who is author? Acta Obstet Gynecol Scand, 71, 1992

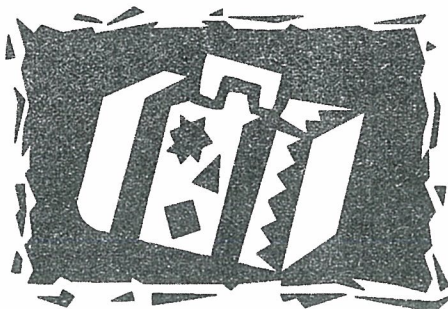
Kurs- og reisebidrag

SMH's medlemmer kan søke om støtte til kurs, konferanse- og studiereise.

Søknad sendes SMH v/Elisabeth Husem, Psykiatrisk Institutt, Biblioteket, Postboks 85 Vinderen, 0319 Oslo
tlf. 22 14 65 90, fax 22 49 58 61,
e-mail elisabeth.husem.psykiatri.uio.no
eller via SMH's hjemmeside:
<http://www.ub.uio.no/umed/psykiat/smh.html>

Den som tildeles stipend må være villig til å skrive referat fra kurs eller reise til SMH-Nytt, evt. annet innlegg i bladet.

**Søknadsfrist som gjelder
hele 1997: 15. juni**

Nytt om Litauen

av SMH's Baltikumkomite

Elisabeth Husem, Tove Gellein, Elisabeth Akre

Det går fremover med organisering av kopileveringstjenesten. 16 bibliotek er nå med i ordningen. Vi venter i øyeblikket på diskett fra Norsk Samkatalog med bibliotekenes beholdninger og adresser. Disketten vil så bli sendt til Kaunas Medical Academy Library og National Library of Medicine i Vilnius, som begge stadig sliter tungt med å skaffe sine brukere fulltekstdokumenter og er svært takknemlig for tiltaket. Avtalen går ut på at det skal være en prøveordning for ett år for å se om bibliotekene kan klare bestillingene fra Litauen uten at det blir for mye merarbeid for personalet.

Noen tekstbøker er avsendt, flere underveis.

Situasjonen for utenlandske tidsskrifter er dessverre ikke bedre enn ifjor, med 32 abonnementer i Kaunas og færre i Vilnius. Til tross for nært samarbeid og utveksling av tidsskriftene, er dette fortsatt et stort problem.

En hyggelig oppmuntring fikk vi fra Danmark etter at reiserapporten fra 1996 var trykket i DF-revy: et dansk

bibliotek tilbød sin støtte.

Finansiering av sentrale tidsskrifts-abonnementer er derfor vårt neste prosjekt. Vi har innledet samarbeid med Den norske Legeforening som også er opptatt av å skaffe abonnementer til baltiske land.

I siste EAHIL-Newsletter skriver Meile i Kaunas om hvor viktig det er å få anledning til å delta på konferanser for å få mulighet til å bli oppdatert om hva som skjer i faget, og knytte kontakter. Hun takker spesielt SMH. For oss som er vant til en åpen verden er det kanskje ikke så tydelig, men for våre litauiske kolleger er det å få impulser utenfra et være eller ikke være i arbeidet med å fremme helsefaglig informasjon i hjemlandet.

Vi er glade for og stolte av at SMH's medlemmer forstår og støtter opp om dette ved å godkjenne at noen av foreningens midler brukes til dette formålet.

“Finansiering av sentrale tidsskrifts-abonnementer er derfor vårt neste prosjekt.”

Rettelse...

Jeg kom i SMH-Nytt nr. 3, side 14, til å skrive at Inside Information (ii) er en ny bestillingstjeneste i NOSP. Det skal være: ii er en kopi av databasen Inside Information ved British Library Document Supply Centre (BLDSC).

Ingrid Kyvik

«Libraries without limits: changing needs - changing roles!»

Rapport fra programkomitéens arbeid

av Patricia Flor, Høgskolen i Telemark

EAHIL's 6th European Conference of Medical and Health Libraries, Utrecht, Netherlands, 22. - 27. juni 1998.

Den internasjonale programkomitéen for den 6. EAHIL-konferansen hadde sitt første møte i Utrecht, Nederland 13.-15. februar i år. Til stede var 11 av de 15 medlemmene i komitéen, samt medlemmer av den lokale organiseringskomitéen (LOC) og EAHILs president, Elisabeth Husem.

Komitéens arbeid består i å bestemme hovedtemaet og undertemaene for konferansen, forberede innkalling av innlegg, og gi råd om hvilke kurs som skal holdes forut for konferansen. Til høsten skal komitéen plukke ut «papers and posters», og sette sammen det endelige programmet.

Komitéens første møte

Jeg er så heldig å ha blitt forespurt om å sitte i programkomitéen. Det første møtet var interessant, arbeidssomt og inspirerende. Sammen med kolleger fra hele Europa og våre nederlandske verter, meisle vi ut programmet for den 6. konferansen. LOC hadde gjort et flott forarbeid som grunnlag for vårt møte, og alt var lagt til rette på den praktiske siden.

Tema for konferansen

Hoved temaet ble «Libraries without limits: changing needs - changing roles». Som undertemaer nevnes: Vitenskapelig kommunikasjon, nye tjenester og nye roller for bibliotekarer, biblioteket uten vegger, måling av suksess, brukeropplæring, evaluering av informasjon, og spesialområder som f.eks. veterinærme-

disin.

Det kom også forslag om mange forskjellige kurs som medlemmene i komitéen skal arbeide videre med.

Videre ble vi enige om et slagord for EAHILs 10-års jubileum: «Information professionals make the difference!».

Call for papers

Innkalling av innlegg sendes ut i april 1997, med frist for levering av sam-mendrag 1. oktober. Jeg vil gjerne oppfordre alle som har noe på hjertet om å sende inn et bidrag. Holder du på med et prosjekt som kan ha interesse for omverdenet? Eller har du idéer og tanker som du gjerne vil dele med dine kolleger? Skriv!

Personlig håper jeg at sykepleie og helsefag klarer å profilere seg sterkere på denne konferansen enn tidligere. Men da må vi ha bidrag og engasjement fra medlemmene/deltakerne.

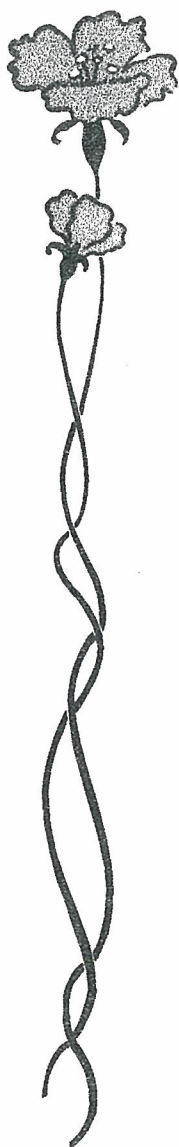
Grupper for spesielle interesseområder

Det vil bli gitt mulighet for deltakere med lignende interesser til å møtes uformelt i løpet av konferansen, f.eks. psykiatri, onkologi, små sykehusbibliotek og sykepleie.

Utrecht

Utrecht er en universitetsby ca 3 mil fra Amsterdam, med enkel og hyppig togforbindelse til Amsterdam og flyplassen. Byen er et knutepunkt for togtrafikk i Nederland, og man har hatt

(Forts. side 6)

(Forts. fra side 5)

den geniale idéen å bygge et svært shopping- og kultursenter midt i byen tvers over jernbaneskinnene. Konferansesenteret ligger i dette komplekset, og er stort og velutstyrt.

Den pittoreske gamlebyen med smale gågater og kanaler, omgitt av vollgraver er deilig å vandre i. Om sommeren har mange av kafeene bord langs kanalbredden. Blomsterbodene i markedet kan få en besøkende til å gå amok, bl.a. meg! Domkirken og dens 110 m. høye tårn dominerer bybildet.

Etterutdanningskursene vil bli holdt på det medisinske fakultet som ligger på universitetsområdet, en kort bussreise fra byens sentrum. Kjempebygget som også huser det medisinske fakultetsbibliotek og det akademiske sykehuset, er vel verdt et besøk.

Konferansen

Inntrykket som LOC har gitt i forbindelse med forberedelse til og gjennomføring av programkomitéens møte tyder på at den 6. europeiske konferansen vil være godt organisert. Programkomitéen gjør sitt beste for å se at det faglige nivået holdes oppe, og at det blir noe av interesse for en hver.

Vel møtt til EAHIL-konferansen i Utrecht juni 1998!

6
EAHIL
sixième
conférence
européenne
des bibliothèques
médicales et de santé

Utrecht
The Netherlands

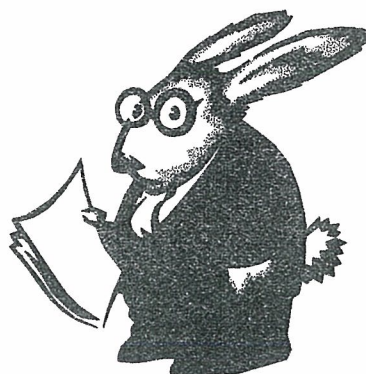
June/Juin
22-27, 1998

<http://www.med.ruu.nl/eahil.html>

Et lite visdomsord

Det viktigste ved å legge en plan er
å vite hvor man har lagt den.

Ole Henrik Magga

Akademika satser på medisin og helse

Med **godt utvalg** og **konkurransedyktige priser**, skal medisinsk litteratur være et av Akademikas satsingsområder i årene framover.

Anette Bjerve er vår **kontaktperson for direkte salg** innen medisin og helsefag. Snakk med henne før du handler litteratur.

Vår avdeling for medisin befinner seg i Bygning for Preklinisk Medisin på Gaustad.

Kontakt oss dersom du lurer på hva som finnes av aktuelle bøker, eller ønsker et pristilbud for å sammenligne med andre leverandører. Vi setter opp emnelister for deg dersom du trenger en oversikt over hva som finnes av aktuell litteratur.

Anette Bjerve når du på

Telefon 22 85 32 14
Faks 22 85 30 53
E-post abjerve@sio.uio.no

Preklinisk Medisin

Tlf/faks 22 85 30 27

Alt du trenger å vite

Årsmelding 1996

Norsk Bibliotekforening

SPELALGRUPPE FOR MEDISIN OG HELSEFAG

1. Tillitsvalgte

Årsmøtet 29. 2. 96 på NVH valgte nytt styre som etter konstituerende møte 12. 3. 96 fikk denne sammensetning:

Leder: Elisabeth Husem, UPSYKIAT

Nestleder: Elisabeth Akre, ND/MED

Sekretær: Liv-Berit Henschien, RIKSHOSP

Kasserer: Marit Stavn, OSLOAKVP

Styremedlem: Stine Marie Barsjø, UMED

Varamedlem: Kirsti Strengenhagen, NVH

Varamedlem: Pat Flor, TELEMSP

Styremedlem/utenbysrepresentant: Randi Nilsen, ARENDSP

Varamedlem/utenbysrepresentant: Ann-Karin Norman, LHMRP

Øvrige tillitsvalgte:

Revisorer: Bente Finsrud, ULLEVÅL

Tone Haarberg, HIO/BISLET

Kurskomité: Anne-Marie Haraldstad, RIKSHOSP

Sigrid Gimse, RIKSHOSP

Pat Flor, TELEMSP

Valgkomité: Marit Fonnum, UMED

Gudrun Lundefaret, MENIGHSP

Inger Marie Juul, USYKSAM

Red. komité: Elisabeth Akre, ND/MED

Wenche Sæterdal, UOD

Ingrid Kyvik, SIA

Baltikumutvalg: Elisabeth Husem, UPSYKIAT

Elisabeth Akre, ND/MED

Tove Gellein, RADIUM

Baltikumutvalget ble opprettet våren 1996.

2. Medlemmer

Pr. 31.12.96 har SMH 197 medlemmer. (15 innmeldinger og 7 utmeldinger i perioden.) Foreningen har 1 æresmedlem, Maren Hvardal.

3. Møtevirksomhet

Det har vært avholdt 4 medlemsmøter:

29. 2. 96 Medlemsmøte på NVH etter årsmøtet. Det ble omvisning og orientering om det nye biblioteket på NVH. Deretter fikk vi demonstrert den nye audiovisuelle databasen for veterinærfag. 27 deltakere
21. 3. 96 SMH's utenbys møte på Lillehammer hotell i forbindelse med NBF's 65. landsmøte. Åpent møte med uformelt, kollegialt samvær. 15 deltakere. Åpent hus på Lillehammer sykehus, Medisinsk bibliotek neste kveld.
- 31.10. 96 Medlemsmøte (høstmøtet) i forbindelse med BOK '96, på Radiumhospitalet. Rikholdig program bl.a.: PBL-erfaringer, kåseri om studietur til Litauen, EAHIL-konferansen i Coimbra. 42 deltakere
- 28.11.96 Medlemsmøtet (vintermøtet) på Diakonhjemmet. Ragnhild Lande holdt foredrag om bibliotekarens fremtidige rolle og Turid Tharaldsen innledet om sammenslåingstanker i bibliotekvesenet. Ellers åpent møte.

(Fra side 8)

25 deltakere. Det har vært avholdt 9 styremøter i perioden. Årsmøtet ble holdt 29.2. 96 på NVH, biblioteket. Referat i SMH-nytt nr.1/1996.

4. Kursvirksomhet

1. 3. 96 Kurs også denne gang i forbindelse med årsmøtet. «Virtuelt kollegialt felleskap» - helse/medisinske ressurser på Internet. Rikshospitalet, kurs-leder: Anne-Marie Haraldstad. 12 deltakere
- 21.3.96 SMH-seminar på Høgskolen i Lillehammer. Finn Skogstad snakket om Internet og HelseWeb. 18 deltagere.
1. 11.96 Kurs i RBT's lokaler. «Hvordan lage egne hjemmesider?» Kursleder: Mimmi Gulliksen, RBT. 15 deltakere.

5. Deltakelse i møter/konferanser

- 29.2.96 Kontaktmøte mellom RBT og bibliotek i fylkes-og sentralsykehus m.m. 12 SMH'ere deltok.
- 21-24.3.96 Deltagelse i NBF's 65. landsmøte på Lillehammer. 6 fra styret deltok.
- 19-23.6.96 Baltikumutvalget foretok studietur til Kaunas, Litauen.
18. 9. 96 Nordisk styremøte i Nordic Association of Medical and Health Information. Møtet ble holdt i forkant av EAHIL-konferansen. Elisabeth Akre og Elisabeth Husem deltok fra SMH.
- 18-21.9.96 Coimbra, Portugal. 5. EAHIL-konferanse. 5 fra styret deltok sammen med flere andre SMH'ere. SMH presenterte et paper v/Elisabeth Akre og Pat Flor. Det ble også avholdt styre, rådsmøte og generalforsamling i EAHIL. Ragnhild Lande og Turid Tharaldsen møtte i rådsmøtet. Elisabeth Husem ble gjenvalgt som president i EAHIL.
- 30.9-1.10.96 Washington D.C. NLM-konferanse: NLM Planning Panel on International Programs. Elisabeth Husem deltok som deltager i en ad hoc consultant group for medisinske bibliotek.
- 11.12.96 Samarbeidsmøte mellom RBT og SMH. Elisabeth Husem, Elisabeth Akre og Kirsti Strengenhagen deltok.

6. Reisestipend

Følgende medlemmer har fått reisestipend i 1996:

Elisabeth Akre	kr 1.960.-
Mimi Dammann	kr 2.000.-
Marit Fonnum	kr 2.500.-
Anne C. Munthe	kr 1.500.-
Gerd E. Salvese	kr 1.300.-
Wenche Sæterdal	kr 2.500.-
Baltikum	kr 5.000.-

7. SMH-Nytt og annen medlemskommunikasjon

SMH-Nytt er kommet med 3 numre i 1996, juni, oktober og desember. Det felles nordiske tidsskriftet SESAM kom med et nummer våren 1996. Norge hadde ansvaret for dette, og temaet gikk på de forskjellige lands erfaringer med elektronisk artikkelformidling. SMH har også fått sin egen hjemmeside i 1996. Fra nr. 3/96 har SMH-Nytt web-utgave på Internett, som kan nåes fra hjemmesiden.

Adresse: <http://www.ub.uio.no/umed/psykiat/smh.htm>

8. EAHIL's «Oslo-fond»

I 1996 ble det opprettet et fond på grunnlag av overskuddet fra Oslo-konferansen i 1994. Dette fondet administreres av SMH. Fondet skal dele ut 4 stipend årlig. For 1996 ble det delt ut 3 stipend, derav 2 til Øst-Europa. Alle stipendene gikk til deltagelse i Coimbra.

Regnskap 1/1 - 31/12-1996:

UTGIFTER		INNTEKTER	
Porto, girotj., gebyr o.l.	4.181,-	Grunntilskudd NBF	7.140,-
EAHIL-kontingenter	1.895,33	Aktivitetstilskudd NBF	5.000,-
SMH-nytt	22.560,50	Renter	231,18
Kurs	11.597,-	Kontingenter	22.400,-
Medlemsmøter	10.514,45	Kurs	14.525,-
Styremøter/komiteemøter	4.746,60	Medlemsmøter	7.954,-
Reiseutgifter styret	12.738,-	Annonser	3.600,-
Kurs/Reisestipend	16.760,-	Kronerulling til EAHIL	2.278,-
Baltikumarbeid/Reiseutgifter	13.449,60	Baltikumarbeid/Tilskudd utenfra	11.050,-
Overført til EAHIL etter kronerulling	2.122,-	Overført fra Molde-konferansen 1995	5.172,90
Utstilling NBF-møte/Lillehammer	1.000,-	Annet	500,-
		Bruk av egenkapital	21.713,40
	<u>101.564,48</u>		<u>101.564,48</u>
BALANSE:			
Innestående på postgiro pr. 1-1-1996			40.631,80
Bruk av egenkapital 1996			21.713,40
Egenkapital pr. 31-12-1996			<u>18.918,40</u>

Budsjettforslag 1997:

Forventede inntekter:		(96-regn.sk.)
Grunntilskudd fra NBF	kr 7.140,-	(7.140,-)
Aktivitetstilskudd	kr 6.000,-	(5.000,-)
Renter	kr 160,-	(231,-)
Kontingenter	kr 24.000,-	(22.400,-)
Kurs	kr 29.500,-	(14.525,-)
Medlemsmøter	kr 8.000,-	(7.954,-)
Annonser	kr 6.000,-	(3.600,-)
Samlede inntekter	kr 80.800,-	
Forventede utgifter:		
Porto, etc.	kr 5.000,-	(4.181,-)
Eahil-kontingent for SMH og Kaunas Med. Acad. Libr.	kr 2.100,-	(1.895,-)
SMH-Nytt	kr 18.000,-	(22.560,-)
Kurs	kr 16.200,-	(11.597,-)
Medlemsmøter	kr 9.000,-	(10.514,-)
Styremøter/komiteemøter	kr 5.000,-	(4.746,-)
Reiseutgifter styret	kr 10.000,-	(12.738,-)
Kurs-/reise-stipend	kr 15.500,-	(16.760,-)
Samlede utgifter	kr 80.800,-	

Virkeplan 1997

I henhold til vår formålsparagraf skal Spesialgruppen for Medisin og Helsefag (SMH) arbeide for å fremme bibliotek og informasjonsvirksomhet innen medisin og helse.

Dette søkes ivarettatt ved at SMH vil gi støtte til medlemmenes kompetanseoppbygging ved kurs og seminarer, med særlig vekt på informasjonsteknologi. Bibliotekene vil bli sentrale partnere når det gjelder idéene om livslang læring og PBL (problembasert læring). SMH vil derfor støtte tiltak på disse områdene, gjennom medlems-møter og kurs og gjennom nordisk og internasjonalt samarbeide.

Medlemsmøter

Tilsammen 4, fordelt med 2 på hvert semester, hvorav et medlemsmøte utenfor Oslo:

- medlemsmøte i forlengelsen av årsmøtet 13. mars
- medlemsmøte i mai eller juni
- medlemsmøte og seminar i Trondheim, 18.-19.sept.
- medlemsmøte i løpet av høsten.

Kurs

SMH samarbeider gjerne med andre om kurs av interesse for flere enn SMH's egne medlemmer.

SMH vil i egen regi satse på dags-kurs direkte knyttet til eget fagområde.

- I 1997 vil vi prøve å arrangere 4 kurs:
- kurs 7. febr. "Lær å lage dine egne WWW-sider"
- kurs i forbindelse med årsmøtet, 14.mars: "Evidence based medicine for bibliotekarere"
- kurs i Trondheim, sept.: innhold ikke avgjort
- kurs i løpet av høsten (okt./nov.)

Nordisk og internasjonalt samarbeid

SMH vil fortsette å utvikle sitt samarbeid med NFF, NBF, RBT og andre aktuelle samarbeidspartnere.

SMH vil fortsette sitt nordiske samarbeid gjennom sitt engasjement i "Nordic Association for Medical & Health Information", en sammenslutning av spesialgruppene for medisin og helsefag i Norden, stiftet i Åbo 10.5.93. Neste styremøte blir i Budapest, Ungarn, i slutten av september i forbindelse med EAHIL workshop der. Norden-Baltikum samarbeid er et prioritert satsningsområde.

SMH vil sammen med Den Norske Lægeforenings Baltikum-utvalg, og med andre in-

teresserte samarbeidspartnere, forsette sitt samarbeidsprosjekt med medisinske og helsefaglige bibliotek i Litauen. SMH har spesielt forpliktet seg i forhold til Kaunas Medical Academy Library. SMH vil så langt det makter gi bistand, faglig og økonomisk. SMH har startet prosjektet "gratis artikkelkopier" til Litauen, og tar sikte på etter hvert å utvide prosjektet til tidsskriftabonnement, database-abonnement og tekstbøker. Vi ser også på muligheten for hjelp til opplæring i bruk av Internet for helseinformasjon.

SMH har nært samarbeid med European Association for Health Information and Libraries (EAHIL). SMH styret forvalter EAHILs "Oslo-fond" som ble opprettet i 1996 på grunnlag av overskuddet etter "4th European Conference for Medical and Health Libraries" i Oslo 1994. Formålet med fondet er å gi medlemmene av EAHIL bidrag til å delta på EAHILs konferanser og workshops.

SMH-Nytt og

annen medlemskommunikasjon

SMH vil også i 1997 prøve å utgi eget medlemsblad. Det tas sikte på 3 utgivelser i løpet av året.

I tillegg kommer et nummer av det fellesnordiske tidsskriftet "Sesam", med faglige bidrag fra Norge/SMH.

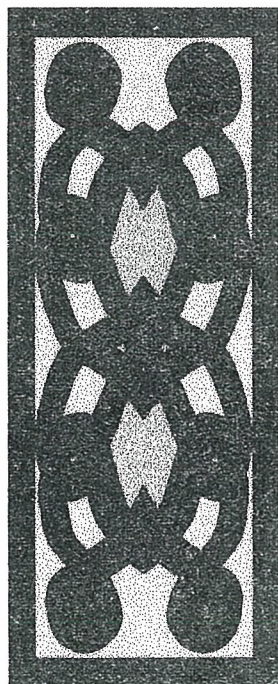
SMH fortsetter å utvikle sin hjemmeside til beste for medlemmene. SMH utvikler en engelsk versjon av hjemmesiden rettet mot våre utenlandske samarbeidspartnere. SMH oppretter en diskusjonsgruppe på Internett, i første omgang for medlemmer av SMH. Eventuelt kan den utvides til: 1. Nordiske kolleger, 2. Bli en helt åpen gruppe.

Økonomi

SMH vil gjennom kursvirksomhet og ved hjelp av andre virkemidler, bl.a. annonseinntekter, sikre et økonomisk grunnlag for å opprettholde kvaliteten på tilbudene til medlemmene, samt bidra med hjelp til kolleger i Litauen.

Kurs og reisestipend

Medlemmene skal kunne søke om både kurs- og reisebidrag. Fast kunngjøring i SMH-Nytt.

SPESIALGRUPPEN FOR MEDISIN OG HELSEFAG ÅRSMØTE 13. MARS 1997 KL. 17.30 STED: RIKSHOSPITALET

1. SMH's leder Elisabeth Husem ønsket de 20 fremmøtte velkommen. Elisabeth Husem ble valgt til møteleder, og Sidsel Bræin Nilsen og Hanne Wollebæk til referenter. Møteinnkallingen og dagsorden ble godkjent.

2. Årsmelding 1996.

Årsmeldingen ble gjennomgått, og følgende ble kommentert:

Det er feil i biblioteksforkortelsene for 3 av de tillitsvalgte. Det riktige skal være:

Marit Stavn, HAK/VP

Randi Nilsen, HIA/AREN

Pat Flor, HIT/SKN

Riktig internettadresse ble presisert:
<http://www.ub.uio.no/umed/psykiat/smh.htm>

Forøvrig ble årsmeldingen godkjent.

3. Revidert regnskap 1996.

Marit Stavn orienterte. Egenkapitalen pr. 31.12.96 var på kr 18.918,40. Kr 3.000,- av disse pengene er øremerket Baltikum. Regnskapet ble godkjent.

4. Virkeplan for 1997.

Virkeplanen for 1997 ble gjennomgått og kommentert.

Medlemsmøter: Det vil ikke bli arrangert bokmesse i år, dermed faller dette møtet bort. I stedet vil det bli arrangert et annet møte.

Kurs: Kurskomitéen har uventet fått ansvaret for seminaret i Trondheim, og vet ikke om de makter enda et kurs i løpet av høsten. Det ble besluttet å endre virkeplanen som følger: «I 1997 vil vi prøve å arrangere 4 kurs».

Samarbeidspartnere: (Nytt punkt). «SMH vil fortsette å utvikle sitt samarbeid med NFF, NBF, RBT og andre aktuelle samarbeidspartnere».

Nordisk og internasjonalt samarbeid:

SMH vil fortsatt arbeide tett med sine nordiske søsterorganisasjoner og EAHIL. Neste styremøte i «Nordic Association for Medical & Health Information» blir i Budapest i Oktober. Elisabeth Husem presisterte at «Oslo-fondets» størrelse er resultat av stor egeninnsats under Oslo-konferansen i 1994. Reises-tipend til Budapest vil bli utdelt herfra.

SMH-Nytt / annen medlemskommunikasjon:

Spørsmålet ble reist om bladet skulle legges ned. Redaksjonskomitéen sliter tungt, og det er vanskelig og få folk til å stille opp. Mimi Damman sa seg villig til å bli med, så «SMH vil prøve å utgi eget medlemsblad også i 1997».

SMH har etablert egen hjemmeside, og årsmøtet besluttet at følgende skal inn i virkeplanen: «SMH fortsetter å utvikle sin hjemmeside til beste for medlemmene». Videre ble det besluttet: «SMH utvikler en engelsk versjon av hjemmesiden rettet mot våre utenlandske samarbeidspartnere».

Ann-Karin Normann hadde sendt forslag til årsmøtet om at det bør opprettes en diskusjonsgruppe på Internett for SMH. Etter en del diskusjon ble følgende bestemt: «SMH oppretter en diskusjonsgruppe på Internett, i første omgang for medlemmer av SMH. Eventuelt kan den utvides til: 1. Nordiske kolleger, 2. Bli en helt åpen gruppe».

5. Budsjettforslag.

Budsjettforslaget ble gjennomgått og godkjent. Kursvirksomhet sammen med annonser er det som gir SMH inntekter. Ved overskudd på kursvirksomheten vil dette komme medlemmene til gode i form av støtte til kurs og reisetipend. Frist for søknad om kurs- og reisebidrag er 15. juni 1997.

(Forts. side 13)

6. Innkomne forslag.

Styret hadde sendt inn forslag om å heve kontingenten med kr 50,- til kr 175,- pr. år. Styrets forslaget ble enstemmig vedtatt.

Innkommet forslag fra Ann-Karin Normann ble behandlet sammen med virkeplanen.

7. Valg.

Marit Fonnum fremla valgkomitéens innstilling som ble enstemmig vedtatt. Liv-Berit Henschien (RH), sekretær, ble gjenvalgt. Det samme ble Marit Stavn (HAK/VP), kasserer. Stine Marie Barsjø (UMED) går ut av styret. Hun erstattes av Kirsti Strengenhagen (NVH) som styremedlem. Grethe Thommesen (HIA/EG) valgt som ny

utenbysrepresentant. Sidsel Bræin Nilsen (UOD) går inn som ny 1. vararepresentant. Patricia Flor går ut som 2. vararepresentant og erstattes av Vigdis Knutsen (HSDIAKSP). Ann-Karin Normann (LHMRF) gjenvalgt som varautenbysrepresentant. Tone Haarberg (BISLETHS) trekker seg som revisor, hun erstattes av Hanne Wollebæk (USYKSAM). Marit Fonnum (UMED) og Inger Marie Juul (USYKSAM) gjenvalgt i valgkomitéen.

Årsmøtet ble hevet ca. kl. 19.30.

Referenter: Sidsel Bræin Nilsen, Odontologisk fakultetsbibliotek og Hanne Wollebæk, Bibliotek for sykepleievitenskap og samfunnsmedisinske fag

SMH-møte i Trondheim 18.-19. sept. 1997

En liten rapport underveis...

Kurskomiteen takker de som har gitt tilbakemeldinger på programforslagene som ble sendt ut med årsmøtepapirene. Totalt er det kommet inn 26 svar. Dette vil danne bakgrunn for det videre planleggingsarbeidet i Kurskomiteen.

Programforslaget hadde 19 emner og alle emnene ble ønsket av noen, men

den klare hovedtyngden av interessen lå på alt som har med praktisk bruk av internett å gjøre:

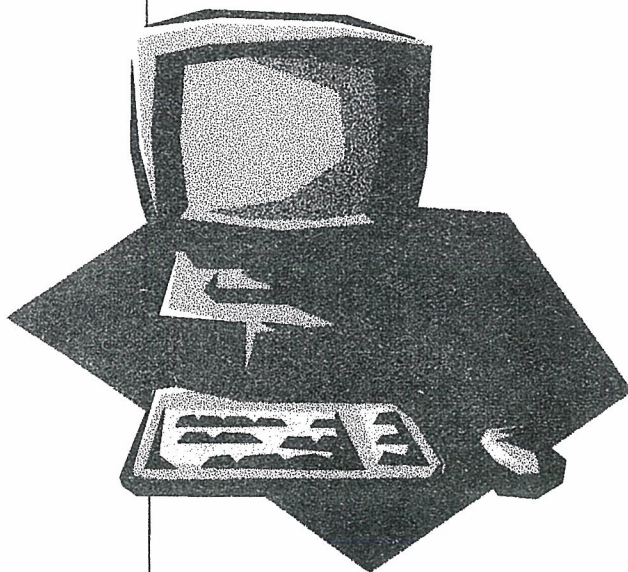
Presentasjon av medisinske og helsefaglige ressurser på internett, var det temaet som enkeltstående fikk bredest oppslutning, tett fulgt av Elektroniske medisinske tidsskrifter og tilgjengeligheten og problematikken rundt disse. Hakk i hel fulgte

Bruk av internett som referanseverktøy, søkeverktøy, siteringsregler og evalueringskriterier for web-ressurser.

I det hele tatt synes det naturlig å lage en større "Internett-pakke" som inkluderer det som er nevnt, vinklet mot medisin / sykepleie / helsefag.

Av andre emner med god oppslutning var Problembasert læring, pasientinformasjon, emneordliste for helsefag og web-side administrasjon og produksjon.

Kurskomiteen vil samarbeide videre med lokale krefter i Trondheim, og endelig program for møtet vil kunngjøres senere.

"Evidence Based Medicine" - hva kan bibliotekarene bidra med?

Av Wenche Sæterdal, UOD

Referat fra SMH-kurs 14. februar 1997 på Rikshospitalet

Over 40 forventningsfulle bibliotekarer hadde funnet veien til SMH's kurs i forbindelse med årsmøtet. Med skjerpede sanser og nykvassedde penner satt vi klare til å ta imot dagens tilbud av kunnskaper om Evidence Based Medicine. Kurset var 3-delt: dr. Andy Oxman fra Statens institutt for folkehelse åpnet med en introduksjon til EBM: hva er det, og hva er det ikke. Dr. Serena Tonstad fra Rikshospitalet ga oss deretter en gjennomgang av og en forklaring på en del statistiske og epidemiologiske begrep som ofte forekommer i medisinsk litteratur og som det derfor kan være nyttig at vi som bibliotekarer også kjenner til betydningen av. Til slutt gjennomgikk bibliotekar Anne-Marie Haraldstad fra Rikshospitalet en del datasøk hvor terminologi fra EBM og statistikk var brukt for å forbedre søkeresultatene.

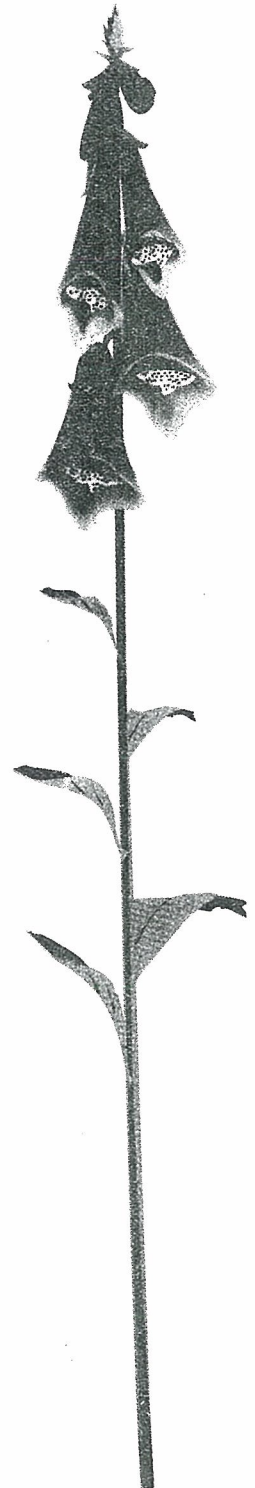
Evidence based medicine er et relativt nytt begrep både for helsepersonell og for bibliotekarer. Begrepet har ikke vært lett å oversette til godt norsk, men konseptet innebærer at helsepersonell ved å skaffe seg informasjon via beviste, holdbare forskningsresultater blir i stand til å fatte de riktige beslutningene om hvordan den enkelte pasient best skal behandles. Klinisk informasjon kommer fra 2 primærkilder: fra pasienten og fra medisinsk forskning. For å kunne gi den riktige, og etter legens overbevisning, beste behandling trenger legen begge typer informasjon, samtale og undersøkelse av pasienten og tilgang til adekvat medisinsk litteratur, f.eks. via et medisinsk bibliotek og/eller ved å søke i medisinske databaser som f.eks. Medline. Men det er sannerlig ikke lett å holde seg oppdatert når det pr. i dag publiseres vel 2 millioner artikler i 25

tusen biomedisinske tidsskrift. Hvis denne veksten fortsetter, vil det snart finnes over 100 tusen tidsskrifter innen medisin- og helsefag. Det å praktisere «evidence based health care» leder derfor til en prosess av livslang læring der den ideelle behandlingen består i at legen skaffer seg den beste, mest gjennomprøvedeforskningsinformasjon som finnes om diagnoser, prognoser og terapier.

Det å kunne vurdere validiteten (sannhetsgehalten, gyldigheten mot systematiske feil o.l.) i dagens «medical information overload» blir derfor viktig. Slik litteratur kan finnes enten ved å «skumlese» abstract, ved å bruke «evidente» ord direkte i søkestrategien, ved å lese spesialtidsskrift som «ACP journal club» og «Evidence based medicine» eller ved å søke etter litteratur i spesielle EBM-databaser som f.eks. Cochrane Library som utarbeides av The Cochrane Collaboration. Dette er databaser som gir tilgang til veldokumentert litteratur om den effekt medisinsk behandling, både riktig og gal, har på sykdomsforløpet. The Cochrane Library består av 4 databaser:

- Cochrane Database of Systematic Reviews: oversikt over randomiserte, kontrollerte studier funnet ved å «håndscanne» tidsskrifter innen ulike emner
- Database of Abstracts and Reviews of Effectiveness (DARE): strukturerte oversikter over effekten av ulike behandlinger utarbeidet av eksperter i Cochrane Collaboration
- Cochrane Controlled Trials Register: bibliografi over kliniske forsøk framkommet ved «håndscanning» av ulike tidsskrift for å finne fram til forsøk som er bias-frie (dvs. uten systematiske feil). Inneholder også

(Forts. side 15)

*“Vi skal finne
gullkorna og sile
vekk grusen”*

litteratur fra konferanser og rapporter som ikke finnes i Medline

- Cochrane Review of Methodology Data: bibliografi over litteratur om vitenskap og forskningsresultater
- Cochrane Library inneholder også oversikter over forskergrupper innen ulike fagområder, over hvilke tidsskrift som «håndscannes» innenfor de ulike fagområdene, tar med hvilke studier som er ekskludert og hvorfor, samt inneholder en spesiell ordbok (foreløpig bare på engelsk, den lages ved Folkehelsen)
- I Cochrane Library finnes ikke originalartiklene som er undersøkt, bare oversiktsartikler som ekspertene ved Cochrane Collaboration har utarbeidet, samt fulle henvisninger til de artikler som er vurdert

Å søke i Cochrane Library:

- søkebegrepet skrives inn og man får opp antall treff i hver av de 4 delbasene
- boolske operatører kan brukes
- alle innførsler er bygd opp etter samme mønster og alle delfelt er søkbare
- gode hjelpefunksjoner

Cochrane Library finnes på CD-Rom, oppdateres hvert kvartal og koster ca. 1400,- kr for enbruker-versjon til institusjoner.

Følgende URLer anbefales:

Cochrane Collaboration homepage:
<http://hiru.mcmaster.ca/cochrane>
Evidence Based Health:
<http://www.mailbase.ac.uk/lists-a-e/evidence-based-health>

Dr. Serena Tonstad ga oss så en innføring i statistiske og epidemiologiske begrep som nok mange av oss ofte har støtt på når vi har funnet fram litteratur eller gjort databasesøk. Ved å få en oversikt over og en forklaring på de mest brukte begrepene som bias, cohort, randomized clinical trials m.fl. står vi nå bedre rustet både til å gjøre «riktigere» databasesøk og til bedre å kunne vurdere verdien av den litteratur vi finner fram/velger ut til brukerne våre. Vi fikk utdelt enkel, men god og nyttig dokumentasjon som sikkert kommer til å bli kopiert og lagt som «oppskrift» ved søketermina-

lene i mange bibliotek.

Anne-Marie Haraldstad avsluttet dagen med sitt innlegg: «EBM og Medline : hvordan finne klinisk relevante artikler : en prosess, ikke en fasit». Foredragsholderen er en av de bibliotekarer innen medisin som tidligst har fattet interesse for begrepet EBM og hvilken hjelp/nytte vi som bibliotekarer kan ha av å kjenne til dette begrepet. Bl.a. kan vi bruke ord og begreper fra EBM til å forbedre søketeknikken vår, lære oss å gjøre mer presise databasesøk, skaffe oss kunnskaper som er bedre enn sluttbrukerens, og stå bedre rustet til å veilede lærere og studenter i den problembaserte undervisningen. F.eks. har Cochrane Collaboration mange bibliotekarer i sin stab. Disse foretar den første utstillingen av litteratur, hele 98%, de trenger ikke å være medisinere, de skal kun se på metoden: formål, konklusjoner etc., så går leger og annet helsepersonell videre med artiklene og lager en Cochrane review. Som bibliotekarer må vi ha i tankene at det som regel er stor forskjell på hvilken og hvor mye litteratur en kliniker og en forsker trenger: forskeren vil ha «alt» som er skrevet om sitt emne, klinikerer trenger ofte bare et par artikler, men disse bør til gjengjeld være «to the point» og pålitelige i sine påstander. Ved å tilegne oss noen basiskunnskaper om forskningsmetoder og statistikk, vil vi kunne bli flinkere til å gjøre mer eksakte databasesøk. Dette kan i sin tur føre til færre innlånte bøker og artikler, færre unyttige kopier, færre bestillinger av typen «just in case». Vi skal selvsagt ikke «sile» litteraturen for våre lånere, men vi kan f.eks. gi dem et forbedret databasesøk som inneholder både en «full» utgave uten begrensninger og en versjon der vi har lagt inn begrensninger som er knyttet opp til begrep i EBM, som f.eks. bruk av metodefilter, behandlingsformer, diagnoser o.l. Som foredragsholderen så treffende formulerte det: «Vi skal finne gullkorna og sile vekk grusen» og vi kan bli viktige støttespillere i punkt 1,2, og 3 for våre lånere i deres bruk av EBMs 4 skritt:

1. formulere et klart klinisk spørsmål ut fra en pasients problemer og situasjon

(Forts. side 16)

(Forts. fra side 15)

2. søke i litteraturen etter relevante, kliniske artikler
3. evaluere holdbarheten av de konklusjoner litteraturen gir
4. behandle pasienten i overenstemmelse med dette

Også til denne delen av kurset var det utarbeidet mange gode eksempler. Selv den mest trenede Medline-søkeren fikk her både revurdert og oppdatert sine kunnskaper. Bare synd at det i dette referatet ikke er plass til å gjengi noen av

AMH's glimerende søkeeksempler. Vi priser oss lykkelige, vi som fikk med oss dokumentasjonen hjem!

Dette kurset kan SMH's kurskomite med rette være stolt av! Tredelingen av emnet ga kurset et perfekt opplegg, temaet var nytt og spennende for de fleste av oss, og vi vandret oppstemte ut i vårettermiddagen, fylt av nye kunnskaper og ferdigheter, og med lyst til å lære enda mer om EBM og med ønske om å motta mengder av databasesøk for å prøve ut våre nyerhvervede kunnskaper!

Medlemsmøte på Rikshospitalet 13. mars 1997

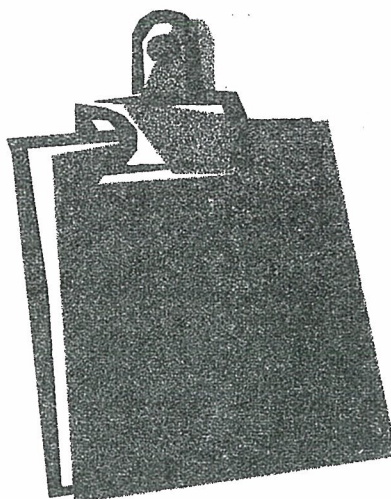
Av Elisabeth Akre, ND/MED

Årsmøtet ble etterfulgt av et åpent medlemsmøte hvor Elisabeth H. orienterte om siste utvikling i Litauen-arbeidet (se Baltikum-spalten) og Elisabeth A. om samarbeidsprosjektet med RBT om felle-savtaler (se eget innlegg). Pat Flor sitter i programkomiteén for EAHIL's konferanse i Utrecht i 1998 og refererte fra komiteens første møte. Overordnet tema er: Libraries without limits. Kontakt gjerne Pat (se Kurskomité) for nærmere informasjon! Både hun og SMH håper at Norge blir representert med flere innlegg på konferansen - så brenn ikke inne med noe du går og tenker på! Ellers finner du informasjon om konferansen på EAHIL's hjemmeside (lenke fra SMH's).

Foreløpig er 22 påmeldt til Trondheim 18-20 september, mange har svart på kurskomiteens oppfordring om forslag til faglige temaer. Internett er hovedønsket, i alle fasonger, ellers er kommunikasjon med lånerne, PBL og emneordliste for helsefag av interesse. SMH har fått egen diskusjonsgruppe på Internett (se NET-TNYTT), noe medlemmene har etterlyst en stund. Det ble ytret ønske om kartlegging av låneveier, særlig for artikkelkopier, og prising av kopier. SMH vil ta dette opp på neste kontaktmøte med

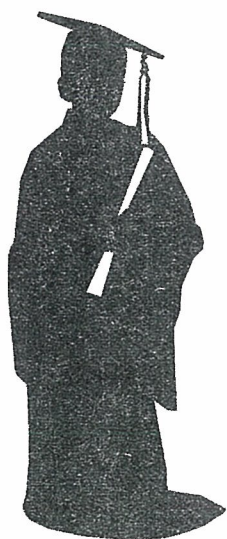
RBT i løpet av våren.

Igjen så det ut til at det er fint med en slik «pratekveld» uten foredrag på programmet!

Bibliotekaren som barfotpedagog Fra brukeropplæring til biblioteks-didaktikk?

av Anne-Marie Haraldstad, Rikshosp

Hva skal man med bibliotekarer lenger, når med tiden all informasjon er tilgjengelig elektronisk via nettverk? Hvor er, og blir, bibliotekarens plass i informasjonssamfunnet? Blir det førtidspensjonering eller etterutdanning? Ikke det første, men heller det andre alternativet, og en blant mange utfordringer ligger i pedagogisk skolering.

Jeg har stor tro på at bibliotekaryrket har fremtiden for seg. Informasjonsbølgen drønner videre med stadig større kraft. Noen må være svømmedyktige, drive livredning og ikke minst lære andre å svømme selv. Disse «noen» er bl.a. bibliotekarene.

Brukeropplæring har vært en fast del av bibliotekenes oppgaver gjennom lange tider. Men når tilgjengeligheten og mengden informasjon øker p.g.a. nettløsninger, går behovet for brukeropplæring drastisk i været, fordi antallet brukere som gjør egne søk øker. Dette stiller nye krav til brukeropplæringen. Det er ikke rasjonelt å drive kun en-til-en undervisning, selv om dette fortsatt bør være et tilbud. Når man samler grupper av ansatte eller studenter til undervisning, er det ikke bare behov for et godt og planmessig undervisningsopplegg. Det vil også skape et behov for pedagogisk kunnskap hos bibliotekarene, og for veiledning i selve undervisningsrollen for de som ønsker det. Å lese voksenpedagogikk på si' gir innsikt et stykke på vei, men det er behov for en pedagogisk plattform og en egen undervisningsmetodikk til bruk i fagbibliotekene.

Bibliotekarene har alltid samlet og tilrettelagt informasjon for brukerne. Biblioteksystemene med kat. og klass. har gitt en ytre ramme som informasjonen kunne presenteres i, og som har skapt en ensartet presentasjon fra bib-

liotek til bibliotek. Likheten kan imidlertid stoppe der. Hvordan bibliotekets skjulte brønner av kunnskap blir en aktiv kilde til informasjon for slutt-brukerne, er også avhengig av hvordan det enkelte biblioteks personale evner å formidle metoder til brukerne: *hvordan øse av kildene!*

I de fleste tilfeller er bibliotekarene barfotpedagoger, dvs. uten formell pedagogisk skolering. Men er ikke bibliotekarene pedagoger i den opprinnelige betydningen av ordet, nemlig den som følger eleven til skolen - og i vår sammenheng - den som følger brukeren på veien inn i informasjonsjungelen? Dette er en utfordrende og spennende prosess. Hvordan gjør vi våre brukere i stand til å utnytte bibliotekets tjenester og ressurser? På hvilken måte gjør vi det? Hvilke metoder bruker vi? Hva slags erfaringer har vi? Hva fungerer, hva fungerer ikke? Hvordan kan vi forbedre vår informasjonsmetodikk? Hvor kan vi snu oss for å få hjelp til å komme videre, til å bli dyktigere biblioteksformidlere?

Endret tyngdepunkt.

Når tyngden av bibliotekbruken flytter seg fra skranken til brukernes egne skrivebord, må bibliotekarene nok engang utvise fleksibilitet. Den samlede kunnskapsmengden blir tilgjengelig uavhengig av åpningstider og fremmøte i biblioteket. Det er for lengst slutt på de tider da f.eks. litteratursøking i databaser var bibliotekarenes domene. Denne forskyvningen medfører at brukeropplæringen kommer i fokus mer enn noen gang.

De som kommer til biblioteket og ber om hjelp erkjenner et behov, men hva med de potensielle brukerne som *ikke* kommer, enten fordi de ikke har tid til det, eller fordi de ikke forstår at de burde komme?

(Forts. side 18)

(Forts. fra side 17)

Det er f.eks. lett å navigere på internett med de navigatørprogrammene som er på markedet. Det er lett å komme inn i faglige databaser. Min erfaring er at denne enkle tilgjengeligheten for sluttbruker kan være en snare. Evaluering og kildekritikk blir uhyre viktig. Hva slags informasjon har jeg funnet, men minst like viktig: kan jeg vite eller ane noe om informasjonen jeg *ikke* har funnet, dvs. noe om omfang, begrensninger, grå litteratur? Hvordan er kvaliteten på informasjonen, kan jeg stole på den? Det er i denne prosessen bibliotekarene fortsatt er uunnværlige. Det er her vi må markedsføre våre faglige fortreffeligheter overfor våre brukere og arbeidsgivere. Det er dette bibliotekarene er gode på, det er dette som vil holde yrket aktuelt i arbeidsmarkedet for all fremtid, tror jeg. Og det er disse sidene vi kan legge vekt på i undervisningen.

Om grupper av ansatte f.eks. ikke kan/vil komme til biblioteket, eller om biblioteket ikke har egnet areale til gruppeundervisning, kan man drive oppsøkende brukeropplæring. Hva med lunsjmøter på avdelingene med presentasjoner vinklet mot avdelingens fagområde? Bibliotek av en viss størrelse bør ha egnet presentasjonsutstyr til undervisningen. Program som f.eks. PowerPoint gir profesjonelt utseende presentasjoner med et minimum av innstudering.

Noen egne erfaringer.

Vårt bibliotek har siden begynnelsen av 90-årene spesielt drevet systematisk undervisning av grupper. Det ble avsatt areale til kursvirksomhet på bekostning av samlingene, fordi dette ble ansett som et satsningsområde. Biblioteket har gitt tilbud om ca. 8-10 heldagskurs pr. halvår med emner som Medline, Reference Manager, Medisinske ressurser på internett, Informasjonsressurser for sykepleiere - og andre tema er under planlegging. Dessuten kjøres egne opplegg for spesialelevene i sykepleie i samarbeid med faglærere. Bølgen av PBL-studenter har ennå ikke nådd vårt bibliotek. Men den kommer.

Undervisningen foregår overfor grupper på 12-14 personer, der antallet er avpasset i forhold til det antall PC'er som er tilgjengelig for praktiske øvelser i forbindelse med kursene. Denne gruppestørrelsen er også gunstig fordi den som regel bare krever at kurslederen veileder under de praktiske øvelsene. På denne måten legges det bare beslag på én person fra personalet kursdagen. Blir gruppen større, kreves det flere instruktører under de praktiske øvelsene.

I tillegg til disse heldagskursene har biblioteket innført en fast undervisningstid torsdager kl. 13.00, kalt minikurs. Her kan ansatte komme uten forhåndsavtale og få en drøy times innføring i bibliotekets baser og tjenester etter eget ønske. Dette blir undervisning på en-til-en basis eller overfor en liten gruppe, alt etter antall fremmøtte.

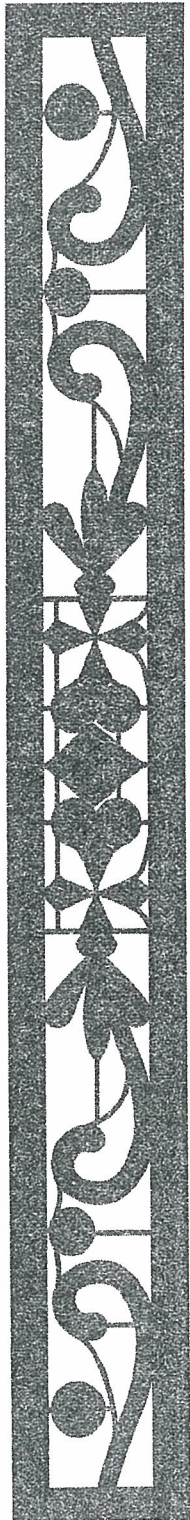
Både mini-kursene og heldagskursene er i løpet av disse årene glidd inn i de ansattes bevissthet. Vi merker det på tilstrømningen, og ikke minst på etterlysningen av flere kursdatoer. Det er tydelig at dette bibliotekstilbudet fyller et behov.

Bibliotekarutdanningen - hvor er pedagogikken?

Brukeropplæring, undervisning, instruksjon, problembasert læring: alt dette er funksjoner som faller inn under et tidsriktig bibliotektilbud. Og det i stadig økende grad. Det skulle ikke forbaure meg om 20% av bibliotekspersonalet med tiden vil være aktivt involvert i undervisning i en eller annen form. Vi trenger derfor skoling innen undervisningsmetodikk. Vi trenger pedagogikkundervisning med fagbiblioteket som ståsted.

Pedagogikk er og har vært pensum i bibliotekarutdanningen en årrekke. Min egen utdannelse er fra midten av 1970-tallet, og da var innføring i pedagogikk pensum første året. Dette var imidlertid kun en introduksjon til begrepsverde-

(forts. side 19)

nen, og overhodet ikke relatert til noe som skulle brukes som bakgrunnskunnskap eller verktøy i planlegging og gjennomføring av brukerundervisning. Pedagogikk gled inn i rekken av emneområder vi kun berørte, i en utdanning der vi skulle kunne «litt om alt».

Bibliotekarene trenger f.eks. å kjenne til grunnleggende trekk i voksenpedagogikken. Hvilke krav og utfordringer stiller de voksne? Hva vet vi om hvordan denne gruppen lærer? Hvilke metoder i voksenpedagogikken passer inn i en fagbibliotek-sammenheng? Og når det gjelder Problem Basert Læring: hva trenger vi å kunne for å bli regnet som kvalitative samarbeidspartnere av studentenes lærerstab?

Behovet for en utvidet fagenhet i pedagogikk er absolutt tilstede i bibliotekarutdanningen, både i grunnutdanningen og som et tilbud om etterutdan-

ning. Både RBT og HIO/JBI har registrert signaler om at så er tilfelle.

Når det gjelder etterutdanning i pedagogikk, tror jeg ikke det vil være tjenlig med en felles sådan for bibliotekarene som helhet. Dette fordi behovet, virkeligheten og brukergruppene er så totalt forskjellige i folke- og fagbibliotek. Bibliotekarere i fagmiljøene kan droppe emner som språkutvikling og problematisering rundt flerkulturelle osv., og konsentrere seg direkte om voksenpedagogikk. Derfor tror jeg RBT vil være den instans som best kan utvikle et videreutdanningstilbud i pedagogikk til beste for fagbibliotekarene.

Etterutdanning - JA!

SMH vil i nær fremtid fremme forslag overfor Riksbibliotekjenesten om at det igangsettes et etterutdanningstilbud i pedagogikk for fagbibliotekarere.

Jeg imøteser utviklingen med stor spenning!

Aktiv læring og brukeropplæringen

av Anne-Marie Haraldstad, Rikshosp

Fra bibliotekarens ståsted:

Spør om hva folks forventninger er, identifiser behov og sett opp mål sammen med deltagerne slik at man kan finne ut hvor man skal starte undervisningen. (Har ikke alltid muligheter tidsmessig å la deltagerne bestemme målet, eks. Medline på 2 timer). Folk lærer på forskjellige måter, derfor bør man bruke forskjellige undervisningsmetoder.

Dårlige erfaringer fra læringssituasjoner:

- Få folk til å føle seg dumme. Det finnes ikke dumme spørsmål, bare dumme svar.
- Dekke for mye eller for lite stoff.
- Ingen praktiske øvelser.
- Uorganisert og forvirrende fremføring.
- Rigid undervisnings stil. For rask.

- «Er det noen spørsmål» kan være et frustrerende pausesignal.

Generelt for læringssituasjoner:

En heterogen gruppe som ønsker sine behov møtt.

De ønsker kontroll over sin egen læring: hva/når/hvordan.

Bra start på dagen:

- Hva er deres behov, hva vil dere lære, hvilket mål skal vi ha for dagen? Noen redde for å miste maska? Et sted måtte de dele gruppen i leger - studenter. Studentene kunne mer om data, legene ville ikke dumme seg ut. Hvem har brukt Medline? Hvilke problemer har dere hatt? Har dere søkt andre baser?
- De vil at deres erfaring skal telle.
- Ønsker anvendelse for deres *umiddelbare* behov. Lærer ikke for fremtidige behov. Kutt ut unødvendig teori, f.eks.

(Forts. side 20)

(Forts. fra side 19)

teknisk om Internett - det må være praktisk.

- Handouts viktig.
- Computer lab / klasserom. Umiddelbar respons.

Øve seg opp til å vende «dumme» spørsmål til en positiv opplevelse for deltageren: «Jeg er glad for at du gjorde denne feilen/illustrerer dette problemet for oss, det er en vanlig feil å gjøre». Få folk til å føle seg vel.

Litt om selve læringen:

Læringsprosess. «Learning is the responsibility of the learner». Folk kan ikke lære mot sin vilje, men læreren kan ikke abdisere. Å forberede øvelser kan være vanskelig, men folk må få tid til å lære. De må få anledning til å prøve/øve. Økonomisk sett dyrere med instruksjonskurs + øvelser enn ren kateterundervisning.

Aktiv læring (AL)

- AL gir rom for tidsaspektet som gjør at folk kan nyttegjøre seg av undervisningen. Det gir en effektiv overføring til langtids-hukommelsen som gir større utbytte av informasjon og øvelser. AL har vist seg å være meget effektivt i voksenopplæringen. Vårt mål som undervisere er å få informasjonen fra korttids- til langtids-hukommelsen.
- AL er en meningsfull måte å lære på.
- AL har muligheter i seg til å bygge på og integrere deltagerens eksisterende kunnskap. Hjernen er som en dartplate: bruker du ping-pong baller, datter de ned. Det må være borrelås begge steder! Dvs. bruk eksempler som relaterer til folks erfaring.
- «MTV-generation» : Folk er vant til flimring og korte sekvenser. Ta pauser. Finn aktiviteter i mellomperioden før folk «våkner» igjen for oppsummering.
- Dødsperioden rett etter lunsj: Kvikk dem opp med søke-eksempler som angår dem personlig, f.eks. finn egne eller kollegers bøker/artikler.

Tips til hjelpemidler:

- Lag en liste over vanlige biblioteksuttrykk med forklaringer, forklar f.eks. forskjellen på biografi og bibliografi.
- Lag en liste over data sjargong med forklaringer.
- Ha et intro-tilbud for bruk av tastaturet. Noen trenger dette også.
- Lag gode instruksjoner med samme layout og headinger for de forskjellige basene. Hvordan starte, printe, save osv. (Letter instruksjonen for bruker og bibliotekar). Én side, evt. en dobbelt-side er nok pr. tjeneste.

«Forskning» viser at folk ikke følger skriftlig informasjon for å lære data ferdigheter. Gi deltagerne praktiske øvelser som å skrive om de skrevne instruksjonene. La f.eks. deltagerne lese biblioteksbrosjyren og parafrasere innholdet, eller la folk skrive ned hva de mener med f.eks. bibliografisk format. Fin måte å aktivisere folk på. Tar ikke så lang tid heller. Vil synliggjøre om folk forstår hva som står. Ta utgangspunkt i dette i den videre undervisning.

AL fører til «higher cognitive and affective learning». Fra det intellektuelle «kan gjøre» til en endret overbevisning og praksis «vil gjøre».

AL er en utfordring også for bibliotekarene: Komme fra «kan gjøre» til «vil du gjøre det... » Å endre undervisningsstil er vanskelig. Dette kan gjøres:

- Lær ekstra godt det du skal undervise i.
- Start i det små, ikke endre alt på en gang.
- Hør med kollega hva som bør endres.

Øvelse for baser med thesaurus.

En øvelse som viser poenget og viktigheten med indeksering, og betydningen av thesaurus:

Velg en kort artikkel om et ikke-medisinsk emne (f.eks. halv sides artikkel i Nature om dinosaurer). Hvis dette var første artikkel i en database, hvordan skulle den legges inn? Hvilke felter? Abstrakt? Emneord/Keyword? Kontrollert vokabular/thesaurus eller ikke? Innførsel

(forts. side 21)

Kunnskapsbasert praksis i helsetjenesten

Nordisk kurs

om hvordan man kritisk evaluerer og bruker det eksisterende kunnskapsgrunnlag for å fatte beslutninger om utøvelse av ulike helsetjenester.

1.-5. juni 1997

Statens Institutt for Folkehelse
Oslo

Tid: Søndag 1. juni - torsdag 5. juni 1997

Sted: Statens institutt for folkehelse, Geitmyrsveien 75, 0462 Oslo

Arrangør: Seksjon for helsetjenesteforskning, Statens institutt for folkehelse i samarbeid med Statens helsetilsyn.

Kunnskapsbasert medisin innebærer å bruke den beste, tilgjengelige dokumentasjon som grunnlag for beslutninger om pasientbehandling og prioriteringer i helsetjenesten.

På kurset vil vi:

- * lære deltakerne å finne relevant dokumentasjon
- * dyktiggjøre deltakerne i kritisk vurdering av dokumentasjonen
- * hjelpe deltakerne til å basere sin egen praksis på kunnskap

Kursform: Problembasert smågruppeundervisning med tutor i hver gruppe.

Målgruppe: Klinikere, politiske beslutningstakere, forbrukere, **bibliotekarere**

Registrering: Tidsfrist for registrering er 1. april 1997

Kursavgift er NOK 5.000,- inkl. undervisningsmateriell, lunch og 2 middager

Ytterligere opplysninger om kurset og søknadsskjema kan fås ved henvendelse til

Hilde Aassved Hellan

Statens institutt for folkehelse

SAHT

P.O. Box 4404 Torshov

0403 OSLO

Tlf. +47 22 04 23 42

Fax: +47 22 04 25 95

E-mail: h.a.hellan@labmed.uio.no

på norsk språkform, den engelske eller den vitenskapelige? Dette virker på alle nivåer, alle ser fordelene med kontrollert vokabular/tesaurus.

Ha for hånden et knippe med gode eksempler på tekstord fallgruver.

Flere måter å lære på.

Gi folk flere valgmuligheter i innlæringsprosessen. Gi en skriftlig «tutorial» først - hvis dette ikke virker for deg - «rop på bibliotekaren».

Praktiske øvelser: Ideelt sett trenger man 1 assistent pr. 5 PC'er. Husk å si at nå må neste få prøve tastaturet. Vanligvis er det en som dominerer.

Gode mål - noen regler:

Ha gode mål skrevet ned for hver sesjon! Det er mye jobb, men verdifullt. For kort sesjon på 1-2 timer, gi en skriftlig oversikt over innholdet i undervisningen når folk kommer. Da får de anledning til å tenke litt på forhånd, og eventuelt formulere noen spørsmål.

Må inneholde både kognitive (intellektuelle) og affective (holdningsmessige) mål. Hva jeg kan gjøre/hva jeg vil gjøre.

Et mål pr. emne.

La deltagerne selv bruke tastaturet, ikke passivt se på bibliotekaren.

Målet skal være målbart. Formuler: Målet er nådd når...

Evalueringsskjema:

Evalueringsskjema skal ideelt sendes ut ca. 3 uker etter instruksjonen. Først da vet man om deltagerne har lært noe, har hatt nytte av det de har lært.

Evalueringsskjemaet bør avspeile målsetningen med kurset. Ikke av typen «hva synes du om ditt og datt, var det interessant osv.». Men mer av typen: «Jeg klarer å finne en gitt artikkel i Medline.» Deretter gradert skala.

Lære Medline - 2 timers økt - eksempel:

Målsetning:

- Deltagerne vil være i stand til å søke Medline for relevante artikler som dekker deres informasjonsbehov. Helt generelt.

Deretter mer spesifikt:

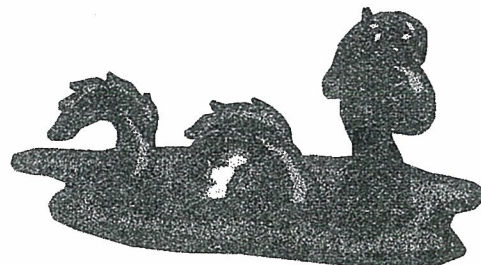
- Deltagerne vil forstå omfanget, strukturen og begrensningene i databasen.
- Deltagerne vil kunne lokalisere en gitt artikkel etter forfatter.
- Deltagerne vil forstå MeSH-strukturen. Trestrukturen.
- Deltagerne vil kunne lokalisere artikler ved hjelp av MeSH.
- Deltagerne vil kunne skrive ut og laste ned referanser.
- Deltagerne vil kunne lokalisere artikler ved hjelp av tekstord (fallgruver!), tekst-fraser og trunkeringer.
- Deltagerne vil forstå bruken av logiske operatorer.
- Deltagerne vil være godt kjent med og bruke Medline.
- Deltagerne vil være i stand til å bedømme når andre baser er å foretrekke.

Forskjellige undervisningsmetoder:

Liten gruppe, Buzz-gruppe på 3-4 i benkeradene, gruppediskusjon, hjerne-dugnad, spørsmål og svar sesjon, individuell undervisning.

Tenk gjennom innholdet i undervisningen og velg form etter dette.

Ta med i kurset noe som folk garantert vil huske: f.eks. dinosaur-artikkelen.

Skreddersydde Hjemmesider

Referat fra SMH-kurset 7. februar 1997

av Sigrid Gimse, Rikshosp

Dette kurset ble så populært at det måtte settes opp 2 ganger, begge kurs ble holdt av Mimmi Gulliksen, RBT, med hjelp av Irene Waage, Rikshospitalet.

Kunnskap om HTML-koding gjør oss i stand til å lage egne hjemmesider. En egen hjemmeside er en bra måte å markedsføre og synliggjøre biblioteket på. Det bør helst være struktur og hierarki i siden, lenkene bør ikke gå på kryss og tvers, men stå i logisk sammenheng. Brukerne bør få hjelp til navigering i siden, i måten siden er bygget opp på, f.eks. ved en innholdsmeny på selve startsidene, slik at man raskt kan klikke seg nedover til akkurat det emnet man er interessert i.

Definisjoner:

Statistiske sider - sider som ikke skal forandres i ettertid, ingen oppdateringer. (f.eks. referat fra en konferanse)

Dynamiske sider - sider som må følges opp, f.eks. personal-sider, folk flytter på seg og forandrer adresse.

Denne forskjellen bør være i tankene når man planlegger en hjemmeside. Biblioteket bør ha rutine for overvåkning av lenker, både av URLENE (de forandrer seg) og av innholdet. Lag gjerne skjema for bestilling av tjenester fra biblioteket: innlån, ref.spørsmål etc. Definer klart hvem tjenesten er/evt. ikke er for. Man kan gjerne ha egne sider for de forskjellige faggruppene ved en institusjon, med tilgang direkte fra startsidene, og også for studentene. Synliggjør de lokale tjenestene først, før det legges lenker ut i verden. Sett gjerne opp lenker til andre fagbibliotek innen samme emneområde, hvis de har gjort mye bra, f.eks. samlet mange lenker innenfor spesielle emner. Særlig nyttig er dette hvis de også tar jobben med å holde egne lenker oppdatert. Legg gjerne ut info til brukerne om å melde fra til biblioteket om lenker som er nyttige innen deres fagfelt. Dette kan formaliseres, f.eks. med meldetjeneste fra ressurspersoner innenfor emnet. Man kan evaluere lenker med åpne og skjulte tellere, som måler aktiviteten. Analyser målgruppene - interne og eksterne. Hvor drevne er de? Bør man ha en engelsk versjon av sidene også? Hva skal den i så fall inneholde, hvilke deler av den norske versjonen bør tas med? Hvilke brukere har vi, hva har de av hardware/software, oppringte forbindelser etc. For de helt ferske bør det ligge en lenke til brukeropplæring generelt på Internett. Hva slags faglig nivå har brukerne, og hvilken fagterminologi bruker de? Skal man ha en pasientinngang fri for latinske uttrykk? Bør pasientinformasjonen skilles ut som en egen gruppe av lenker?

Det eneste jeg savnet på kurset var informasjon om det formelle omkring opprettelsen av egen hjemmeside, hvordan få gjort siden tilgjengelig via Internett, eierskap etc.

Vi startet med å gjøre oss litt mere kjent i Netscape:.

-Vi endret navn på urlene i bookmark-listen og satte opp en startside for Netscape.

Dette må gjøres når man ikke har en egen hjemmeside å gå ut fra

-Vi gikk i gjennom oppsett av skrifttyper, språk, farger, nedlastings-rekkefølge av bilder og tekst

-Vi åpnet **view: document source** i Netscape. Her vises hypertekst-kodingen bak en hjemmeside. Vi så på de vanligste kodene, og litt om strukturen i kodingen.

Options: auto load images.

Hvis man sitter med en saktegående modemforbindelse, kan man slå av denne funksjonen. Da lastes bare teksten ned, ikke bildene, og nedlastingen går mye fortere.

(Forts. side 24)

(Forts. fra side 23)

Hvis nedlasting av en side går tregt: klikk på stopp-knappen og forsøk på ny. Nedlastinger kjører seg ofte inn i blindspor, og kan smette igjennom en annen vei i neste forsøk.

Hvordan lagre eller overføre lenker til **bookmarks** eller fil uten å gå til den: merk linken, trykk høyre musetast : add bookmark for this link.

Hvordan sende og motta mail i Netscape : man kan sette opp selv, hvis man vet postserver og egen e-mail adresse. Man kan også be EDB-ansvarlig om dette.

Dette var et virkelig utbytterikt kurs, og med oppskriften som følger, burde alle med Word og Netscape være i stand til å begynne å «fuske litt i faget»!

Mimmi Gulliksen bruker en god HTML-editor, som heter **Hot Dog Pro**. Dette er et software-program som gir mye praktisk hjelp til denne kodingen for en nybegynner, men man må slett ikke ha et slikt program. Dette programmet kan lastes ned gratis, som en tidsbegrenset demoversjon fra adressen: <http://archive.bitcon.no/>

Klikk på Tucows-ikonet og deretter; **software listings for Windows '95/NT**.

Klikk så på **HTML Editors - Beginner**, og herfra til **HTML Editors -Toolbar**.

Skrull litt nedover siden og finn **Hot Dog Web editor** her. Du kan også bruke **search Tucows** -kommandoen fra toppen.

Klikk på **Hot Dog Web Editor**, programmet lastes ned, og du kan starte det ved å gå ut i Filbehandling - File - Kjør. Her blar man gjennom, og finner filen under **D:\Internet\Netscape\hotdog16.exe**.

Klikk OK noen ganger og du har lastet ned flott HTML- editor!

(Det kan også kjøpes for ca. 1000 kr fra Ravensholm Computing - Norge, Sinsenveien 53 D 0558 Oslo)

Man kan gå ut i fra et allerede oppsatt dokument i Hot Dog Pro, som ser slik ut:

```
<HTML>
<HEAD>
<TITLE> type_Document_Title_here </TITLE>      (Dette vil stå i det blå feltet,
øverst i Netscape)
</HEAD>
<BODY>      Her står selve dokument-teksten
</BODY>
</HTML>
```

Dette er de obligatoriske taggene i et HTML-dokument. En kode må som oftest ha en startkode (< >) og en sluttkode (</ >). Her kan man fylle inn den teksten man ønsker, klikk på diskett-knappen og save dokumentet, med et nytt navn. Da vil filen ligge slik: C:\hotdog16\sigrid.htm. Filkatalogen vil være lokalt bestemt for den enkelte.

Åpne så netscape. File - Open file, åpne riktig katalog og filnavn, og du kan se resultatet.

Hvis man gjør endringer etter dette, må man huske på å klikke på Reload-knappen i Netscape for å oppdatere filen. Først da får du se forandringene. Åpne Netscape med Alt + tab.

Vi lærte å lage lister i HTML-koding:

Skriv etter <body>:

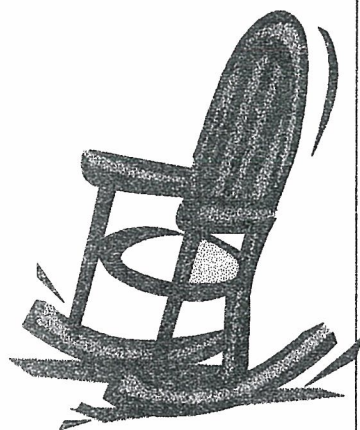
 (Betyr Ordered list)

 (listelement)

Det finnes tre forskjellige typer hyperteksthopp/lenker man kan lage:

1. Innenfor samme dokument (f.eks. innholdsfortegnelse over hjemmesiden)
2. Til et annet dokument på samme server og evt. tilbake (hvis man selv er eier av

(forts. side 25)

(Forts. fra side 24)

dokumentet)

3. Til dokument på en annen server (her må man inn å sjekke om dokumentet er på angitte URL før man setter opp lenken.)

For å lage en lenke til et annet dokument fra samme fil-katalog (og på samme server) bytter man til Hot Dog (Alt + tab)

Skriv

Så klikker man på **insert - jump to document in this system**.

Velg et annet dokument på samme filkatalog i Hot dog (man må ha opprettet flere dok. for å kunne gjøre dette) trykk enter, og filen vil bli klistret inn i HTML-dokumentet ditt omtrent slik :

```
<LI><A HREF="annetdok.htm"> </A>
```

Her må man skrive hva man vil kalle denne lenken sist i tekststrengen, før slik at det blir seende slik ut: ANNETDOKUMENT (A HREF - betyr Adress Hypertext Reference)

Klikk på diskett-knapp, gå til Netscape med Alt + Tab, reload, og se at lenken nå er blitt blå, og klikkbar. Det vil si, den fører rett inn i det dokumentet du lenket fra.

Hvordan lage linker til eksternt dokument på en annen server, f.eks. til RBT's hjemmeside:

Hent URLen (Internett-adressen) til RBT ved å gå inn i Netscape.

Åpne **Bookmark**-listen, (hvis man har den der, hvis ikke velger man noe annet)

Velg RBT fra bookmark-listen, merk og kopier denne urlen.

(Ctrl C kopierer, Ctrl V limer inn)

Gå tilbake til Hot Dog (Shift Esc, eller Alt Tab)

og skriv

```
<OL>
```

```
<LI>
```

Klikk så på **Insert - Simple URL**

I URL-feltet limes url-adressen inn med Ctrl V

I Description-feltet skal det stå det du vil kalle Urlen, f.eks. RBT

Trykk enter

Avslutt med

Klikk på diskett for å lagre, gå inn i Netscape, reload. Nå vil du se at lenken er gjort klikkbar.

Slik kan man klikke seg fram og tilbake og prøve stadig nye ting, også grafikk.

Hvordan sette inn grafikk på siden man lager:

Skriv

```
<P> (linjeskift)
```

Klikk her på **insert**, velg **image**.

Ved **image file** klikker man på åpne-symbolet.

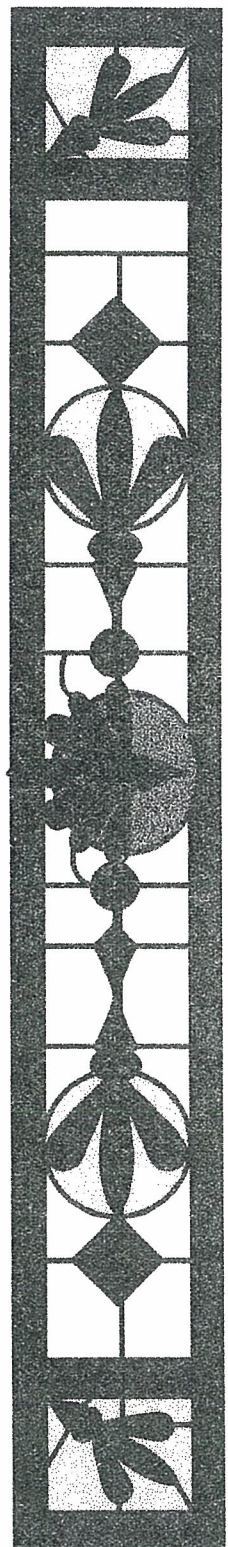
Nede ved **Filtype** åpner man **All files**. Her klikker man på en av grafikk-filene, trykker enter, og den limes inn i HTML-dokumentet.

Kodingen for grafikk skal se slik ut: <img src=<filnavn.ipg>> (Gif-tillatte bildeformater)

Hent ellers tips fra Mimmi Gulliksen's diplomoppgave som ligger i sin helhet på:

<http://www.jbioslo.no/vu/dipl96/mimmi/>

Bruk også funksjonen **view : document source** i Netscape, og få tips til koding her-

Felles databaseavtaler for medisin, helse- og sosialfag

Samarbeidsprosjekt mellom SMH og RBT

av Elisabeth Akre, ND/MED

Det har neppe unngått noen av dere at det arbeides med et slikt prosjekt, alle helsefagsbibliotek skal ha fått tilsendt invitasjon til informasjonsmøte som går av stabelen 20.mars, og som vi altså ikke rekker å få rapport fra i dette nummer av SMH-Nytt.

Likevel, en kort oppsummering av bakgrunnen for prosjektet.

I SMH-Nytt nr. 1/1996, s.16 refererte vi fra kontaktmøte mellom sykehusbibliotekene og RBT. Dette møtet kom istand på oppfordring fra sykehusbibliotekene som så med bekymring på den kløften som var i ferd med å oppstå mellom helsefagbibliotek i utdanningssektoren og helsefagbibliotek i «utøvingssektoren». Utdanningssektoren hadde gjennom Helsennett og Uninett fått fast Internett tilknytning og felles databasetilbud gjennom RBT, og kunne tilby forskere og studenter tjenester som utøvende helsefagsarbeidere ikke hadde adgang til. Kunne sykehusbibliotekene oppnå noe ved å slå seg sammen?

Det ble besluttet å arbeide videre med Internett tilknytning og fellesavtaler.

I løpet av det siste året har de fleste sykehusbibliotek fått modem-tilgang til Internett fra enkeltstående maskin, men det er ennå langt igjen til et fast nett. Imidlertid har Sosial- og helsedepartementets «Mer helse for hver bitt. Informasjonsteknologi for en bedre helsetjeneste -handlingsplan for 1997-2000» gitt håp om en løsning på dette felt. Dermed er det bedre grunnlag for å arbeide videre med eventuelle fellesavtaler.

Innledende forhandlinger med OVID om en felles Medline-avtale for sykehusbibliotekene viste velvilje fra leverandørens side, men det ble raskt

klart at her var det mange spørsmål som det var vanskelig å løse for en så liten gruppe.

I løpet av 1996 ble det etablert en ordning med faste kontaktmøter mellom SMH og RBT. Det første møtet fant sted 11.desember, og fellesavtaler sto på sakslisten. RBT var nok allerede oppmerksom på saken, og tilbød straks å samarbeide med SMH om dette. RBT's tidligere erfaring med fellesavtaler og nasjonale ansvar for faglig informasjon gjør at SMH mener at dette er den riktige veien å gå. Ved å utvide prosjektet til å gjelde hele helsesektoren, både utdanning og utøving, øker dessuten mulighetene for å få til en gunstig avtale.

Ønsket om felles avtale bunner både i økonomi, tilgjengelighet for brukerne og kvalitetskrav til tjenester som tilbys over Internett.

Mange spørsmål gjenstår ennå å avklare, men de første skritt er tatt. I perioden april-juni 1997 vil tre forskjellige tilbud på Medline, CINAHL og eventuelt fulltekst bli testet ut i 6 helseinstitusjoner (3 sykehus, 1 statlig institutt, 1 høgskole og 1 universitetssykehus/-bibliotek).

Tilbud fra OVID, Silver Platter og OCLC blir evaluert med hensyn til kvalitet. Senere kommer selvsagt også pris inn i bildet.

Hvordan, når - og om - vi kommer i mål, vet vi ikke ennå. Uansett resultat og tidsspekt mener vi at dette er viktig, de ikke-akademiske helsefagbibliotek's behov kommer fem i lyset og vi håper dette skal bidra til en større nasjonal forståelse for kravet om *lik tilgang til informasjonstjenester* for hele helsevesenet, i tråd med målsettingen i Helsedepartementets handlingsplan.

Nasjonalt Formidlingssenter for Geriatri

av Anne Marit Fagerli

I 1995 besluttet Nasjonalt geriatriprogram og Statens helsetilsyn å opprette et faglig formidlingssenter i geriatri. Oppbyggingen av formidlingssenteret startet i februar 1996, og personalet består av prosjektleder, konsulent, sekretær og bibliotekar. Undertegnede ble ansatt som bibliotekar ved senteret i desember 1996. Vi er lokalisert til Diakonissehjemmets sykehus (Haraldsplass) i Bergen og knyttet til universitetet ved at vi blir administrert av Stiftelsen Universitetsforskning Bergen (UNIFOB).

Senteret ønsker å bygge opp et nasjonalt nettverk innen geriatriiske helsetjenester og helsetiltak for eldre og bidra til kompetanseoppbygging for alle som arbeider med geriatri, bl.a gjennom litteraturformidling.

Ellers medvirker vi ved tilrettelegging av konferanser under Nasjonalt Geriatriprogram og det er også meningen å bygge opp undervisningsmateriell til bruk i tverrfaglig kompetanseoppbygging.

Et viktig virkemiddel for å nå ut til helsepersonell, er utgivelsen av nyhetsbladet GERONIUS. Her vil vi formidle informasjon om aktuell geriatriisk litteratur, aktiviteter fra Nasjonalt geriatriprogram og ellers det som skjer innen feltet geriatri i inn- og utland.

Målgruppen er alle kategorier helsepersonell - i spesialisthelsetjeneste, kommunehelsetjeneste og alle fagprofesjoner som underviser og arbeider med fagutvikling og forskning innen geriatri og eldreomsorg.

Litteraturformidlingstjenesten er altså ikke i første rekke tenkt som en tjeneste for bibliotekene, men dere må gjerne henvise til oss vedrørende spørsmål om geriatriisk informasjon/litteratur. Vi kan også ta søkeoppdrag for biblioteker, så sant vi har kapasitet.

Det tok litt tid å bli tilknyttet universitetssnett og dermed internett, men nå er det meste i orden, slik at vi kan komme i gang for fullt med litteraturformidlingstjenesten. Vi vil knytte oss opp mot nasjonale og internasjonale databaser, enten via internett eller ved CD-ROM-

abonnementer. Helsearbeidere i felten vil da kunne henvende seg hit, gi til kjenne sitt informasjonsbehov, og vi vil søke i de aktuelle databasene og bestille artikler om emnet. Noen ønsker kanskje bare referanselister innen et spesielt emne, og så skaffe artiklene selv, via eget bibliotek f.eks. Vi kommer ikke til å bygge opp noe eget bibliotek, så når det gjelder bøker og rapporter, må vi henvise til andre. Vi vil da kunne gi referanser til bøker og konkrete råd om hvor en skal henvende seg for å få tak i litteraturen. Utenom selve litteraturformidlingen, er det også meningen at vi skal bygge opp databaser for prosjekter og ressurspersoner.

Vår intensjon er altså å stå til tjeneste for alle fagprofesjoner som jobber med geriatri innen helsevesenet. Vi vet ennå lite om informasjonsbehovet innen de forskjellige yrkesgruppene, men dette vil vel utkristallisere seg etterhvert.

Vi samarbeider med Infobanken ved Granli senter i Vestfold, og henviser dit når det gjelder spørsmål om aldersdemens. De har lang kompetanse på det området, og det er jo unødvendig å gjøre samme arbeidet på nytt, geriatri-feltet er stort nok som det er.

Selve litteratursøketjenesten er i utgangspunktet gratis, men dere må regne med et gebyr for å dekke anskaffelse av artikler, portokostnader etc. Vi vil sannsynligvis komme til å bruke samme satsene som Infobanken.

Vi har allerede hatt noen søkeoppdrag, og er veldig spent på hvilken respons vi får fra de som jobber i helsevesenet!

Adr: Norsk formidlingssenter i geriatri
Ulriksdal 8
5009 Bergen
Tlf.: 55 57 58 65
Fax: 55 57 58 93
E-mail: Anne.Fagerli@isf.uib.no

Informasjonsteknologi og kompetanseutvikling

arrangert av UBB, 13.-14. februar 1997

av Liv-Berit Henschien, Rikshosp

Mye av bibliotekarens hverdag dreier seg om dette tema for tiden, og ettersom det ser ut for at man aldri kan lære nok, dro jeg forventningsfullt til hjemlige trakter for å fordypes i dette altoppslukende tema. Seminaret var i første rekke beregnet på fagreferenter ved universitet og høyskoler. Det var andre gangen et slikt seminar var arrangert for denne gruppen, og oppslutningen på 100 deltagere sa litt om behovet. Vi «andre» bibliotekarer var i et lite mindretall.

Seminaret ble åpnet av Kari Garnes, overbibliotekar ved UBB, som understreket de skiftende tider og roller vi står overfor, og de store endringene som vil påvirke bibliotekene i fremtiden. Det blir stadig vanskeligere «å skille mellom skitt og kanel.» Våre brukere forandrer seg, de har flere valgmuligheter. Det kreves mer av oss som jobber i bibliotek. Den nye kompetansen som nå kreves, gjør at vi må omprioritere våre nåværende oppgaver og få til et tettere samarbeid både mellom brukeren og kolleger. Vi må formidle, forbedre og effektivisere informasjonen for brukerne i større grad enn før. Det dreier seg om nye medier, nettverk og elektronisk publisering. Fagreferentene kan komme inn som faglige veiledere på dette området.

Ingeborg Sølvberg, professor ved Institutt for datateknikk og informasjonsvitenskap ved NTNU gikk dypere inn i temaet i sitt foredrag om **Informasjonsteknologi - nye utfordringer til dagens og morgendagens bibliotekarer.** Hvilken realitet er det i den overhengende trussel om bibliotekets snarlige død som følge av tidens IT-kvantesprang? Sølvberg mente at faren var til stede. Biblioteket må være nyttig for noen for å kunne overleve. Dokumentet er felles for alle bibliotek. Det krever teknologi for å kunne lagres og vedlikeholdes - dette arbeidet kan ivaretas av kompetanse som finnes i bibliotek og tilbys brukerne i forskning og utdanning. De skal ha et beslutningsgrunnlag. Bibliotekets personell må stå for god service og tjenesteyting. Hvordan skal biblioteket takle dette med kommunikasjon over nettene? Biblioteket kan bli en markeds plass der alle kan snakke med alle i et åpne

system. Det tekniske grunnlaget for en slik markeds plass er til stede. Det vil føre til sosiale og organsatoriske forandringer. Vil vi da miste biblioteket som sosial samlingsplass? Biblioteket vil kunne sette sammen et dok. fra mange kilder - hvordan vet vi at dok. er autentisk? I dette kaotiske bildet må alle aktører definere og klargjøre sitt informasjonsprodukt. Hva er bibliotekets produkt? Vi må få en verdiøkning av informasjonen som blir generert av aktørenes innsats. Samarbeid er viktig fremfor noe i de nye digitale bibliotek-prosjekter. Sølvberg skisserte nye arbeidsområder for bibliotekarer. De skal arbeide med brukeren og kunne være navigator, lærer, sikre og vurdere kvalitet, ivareta rettighetshavernes krav, skreddersy dokumenter, ha dokumentasjonsansvar i prosjekter, tilrettelegge og filtrere informasjon, delta i utforming av nye systemer, tilrettelegge brukerkrav og behov, utforme brukerveiledning og dokumentasjon... og mye mer. Alt dette er verdiøkning!!

I denne forbindelse ble nevnt RBT's nye 10 vekttalls kursmodul i kompetanseutvikling som skal igangsettes fra 1997. Dette vil ta for seg nettopp disse tingene med fagbibliotekarens endrede rolle og nye samhandlingsformer ved bruk av nett, informasjonslagring og gjenfinning, menneskemaskin-interaksjon-brukergrensesnitt. Sølvberg ble spurt avslutningvis om hva hun så som de mest dramatiske konsekvenser for bibliotekene fremover. Hun prøvde å gi et konkret svar på dette og mente at bibliotekene måtte se farene og møte utfordringene, ellers ville de falle. Biter av profesjonen ville bli overtatt av forfattere, forleggere, informasjonsmeklere og kommunikasjongsigjanter (Telenor). Hun innrømmet at det var et tankekors at mange ikke brukte bibliotekressursene godt nok, hun var selv en av dem som heller gikk direkte på nettet. Bibliotekets klare områder må defineres og produktet må klargjøres. Det vil ta lang tid før alt av bibl. ress. er org. i nettet. Samlingsutvikling er vel og bra, og sikkert nyttig, men hvem og hvor mange har nytte

(forts. side 29)

(Forts. fra side 28)

av dette i forhold til kostnadene? Spesielt ble det trukket frem behovet for etterutdanning - her må vi sloss oss frem!!

Sissel Hafstad, høgskolebibliotekar ved NHH, sto for et engasjert foredrag om **universitetsbibliotekaren og det elektroniske bibliotek**. Hun tok utgangspunkt i forholdene ved sitt eget bibliotek og beskrev hvor påvirket de var blitt av den nye teknologien. Hun understreket også sterkt behovet for en ny utdanning, en type «plukk og bland»-utdanning for egenutvikling og en tilpasning til den virtuelle verden.

Inntreden av tung IT i biblioteket har påvirket NHH-biblioteket i forhold til øvrige adm. enheter, lærere og forskerstab, studentmasse, industri og næringsliv.

Hun fortalte at biblioteket lå et hestehode foran når det gjaldt IT i forhold til andre administrative enheter, og at biblioteket var kommet i fokus nettopp fordi det begynte å koste så meget. Det krevde IT-investeringer og det ble rettet oppmerksomheten mot bibliotekets spesialkompetanse. Biblioteket foretok både dok. organisering, produksjon, distribusjon og elektronisk publisering. Biblioteket på NHH er altså kommet lengst på dette området. For øyeblikket har de en stjerneposisjon og en unik sjanse til å bruke sin kompetanse og finne sin nisje. Bibliotekets hovedoppgave er å gjøre jobben lettere for brukere, lærere, forskerstab og studenter, og støtte opp om forskningsprosess, undervisning, PBL, veiledning, publisering, bokinnkjøp og samlingsutvikling. Brukeren har kun kontakt med sin fagreferent i forb. med bokinnkjøp. På NHH er fagstaben bortskjemt og fokuserer mest på forskning. Fagreferentens forhold til studentmassen er forsømt - det gjøres lite for å gjøre studentens hverdag lettere. PBL er en ny åte å undrvise på. Her må det trekkes på mange andre ressurser, - livslang læring. I det virtuelle bibliotek er låner overlatt til seg selv - vi står overfor enorme oppgaver når det gjelder veiledning og undervisning. Denne type bibliotek har også en nisje å utvikle /utnytte når det gjelder spesialoppdrag til næringsliv og industri. Sterk konkurranse og spesialisering innenfor denne sektor, gjør at denne mulighet må utnyttes. Man ser en trend til at bedriftsinterne bibliotek nedlegges, folkebiblioteket er lite egnet. Da gjenstår spesialbiblioteket som et alternativ for denne gruppen tjenester. Det må gjøres

“Veien til orden på økende informasjonsmengde går ikke gjennom forenkling, men gjennom å gjøre jobben godt første gangen, deretter gjenbruk.”

raskt, effektivt og det må være skreddersydd informasjon. Hafstad kom også inn på at bibliotekutdanningen gjorde folk lite egnet for de oppgaver de står overfor. Skillet mellom de forskjellige utdanningsformer bidrar til splittelse i miljøet i en tid hvor alle burde samarbeide, og ressursene samles mot et felles mål. Univ. bibliotekarene identifiserer seg med fagmiljøet og bibliotekarer forøvrig har me profesjonell tilhørighet. Vi bør ha et felles grunnlag, men kunne sette sammen utdanningsmoduler. Hun mente det er et desperat behov for bibliotekarer med forskjellig bakgrunn, slik at man kan opdpåge nye nisjer og arbeidssituasjoner. Kunne tilby tjenester som gir informasjon merverdi. Utdannelsen må følges opp!! Hafstad beklaget også den tragiske mangelen på bibliotekforskning.

Knut Hegna, Informatikkbiblioteket, snakket om **Mer informasjon - mindre organisering**. Dette gikk på kunnskapsorganisering og teknologi. Han gjennomgikk bakgrunnen for kunnskapsorganiseringen og ga et historisk overblikk, en sammenligning mellom den eldre og den nyere tid, fra kortkatalogen til det digitale bibliotek, biblioteket uten bøker. De store mengder stiller krav til orden og spesialisering, særlig er dette viktig når tilgang og mengder øker raskt. Nettdokumenter stiller bibliotekene overfor mange vanskelige spørsmål. Mye av materialet er flyktig og dynamisk. Bibliotekarene bør være faglig sil og organisator. Etterspørsel og verdi må være kriterier for anskaffelse. Kvaliteten på katalogiserte biblioteksposter er gode. Veien til orden på økende informasjonsmengde går ikke gjennom forenkling, men gjennom å gjøre jobben godt første gangen, deretter gjenbruk. Dublin Core Metadata Element Set, et 15 punkts system for kildebeskrivelse ble gjennomgått.

Jens Peter Wehlitz, leder av Bibliotekforbundet i Danmark. Dette er et rådgivende fagforbund som arbeider for lønn- og ansettelsesvilkår for bibliotekarer og tilpasser de behov som er på dagens og fremtidens arbeidsmarked. Han kom med en del interessante synspunkter på kompetanse og kompetanseutvikling «i det gode bibliotek». En del avklarende definisjoner om dette saksomplekset ble presentert. Han slo fast at biblioteket ikke lenger er hva det har vært og de gjennomgripende forandringer er kommet for å bli. Han vektla kompetanseutvikling sterkt og slo fast at person-

(Forts. side 30)

(Forts. fra side 29)

lig og faglig utvikling er den eneste reelle form for sikkerhet i ansettelsen. Ved siden av samlingene er bibliotekarene den viktigste ressursen. Forandringer er stikkordet fremover, forandringer i materiale (type, antall, tilgang), søkeverktøy (typer, anvendelse) brukere (type, antall, behov, adferd), service (typer, prispolitikk, andre former for restriksjoner) personale (typer, arbeidsdeling, arbeidsformer, lønssystemer) og organisasjon (økonomi, ledelse, struktur). Det ble også skissert opp forskjellige former for etterutdannelse. Med kompetanseutvikling menes alle former for læring og alle former for personlig og faglig utvikling. Kompetanse defineres som noe som kan måles, observeres, etterspørres og brukes, noe som besittes, tilbys og praktiseres. Kompetanse er et samspill av viten om, ferdigheter i, forståelse for og holdninger til. Noen har noe som andre har bruk for. Overordnet og generelt handler den bibliotekariske profesjon om viten om og forståelse for informasjonskilder. Om diverse emners innhold, oppbygning og kvalitet, en service-minded forståelse for enkeltpersoner og gruppers behov for informasjon. Kompetanseutviklingen må relatere seg til bibliotekets mål, som bør være: brukerens og dens behov i sentrum! Ledelsen må skape ramme og kultur/klima for kompetanseutvikling og for endret adferd. Endret jobbeadferd er utgangspunktet for kompetanseutvikling. Ledelsen må også ha kjennskap til medarbeiderne. Det må avtales og avsettes tid til trening og dette bør følges opp og kvalitetssjekkes av en erfaren kollega uten at det virker som kontroll. Kompetanseutvikling må gjøres i fellesskap i et godt samarbeidsklima for å få god effekt. Vi fikk utdelt skjema og eksempler på kompetanseprofiler.

Siste mann ut var **Hans Martin Fagerli**, som snakket om HiO, og hvordan skape et **Learning resource center**. HiO er Norges 4. største utdanning-institusjon med 8000 studenter og 1000 ansatte, 9 betj. steder. Høgskolesystemet tilhører en litt annen tradisjon enn universitetet. Hvor er vi? Blir ressursene brukt, blir tjenestene brukt? Biblioteket skal helst klare alt - være god på alt. Vi skal være både generalister, gode på EDB, markedsføringskandidater, godt på synliggjøring og formidling - og nå også Internett-spesialister!! Vi skal beherske brukeropplæring, helst være pedagoger, slippe andre inn og samarbeide med dem. Hva skal egentlig biblioteket kunne? Internett er blitt en revir-kamp, her møtes mange

profesjoner. Biblioteket må flyttes ut til brukeren i større grad. Det særegne for biblioteket er at det ikke har noen plass i organisasjonstenkning, ingen rolle i organiseringen av den faglige virksomhet. Integrering i denne virksomheten er skjedd når man ikke lenger ser grensene. Biblioteket bør bli en del av et Learning resource center. PBL gjør biblioteket til et læringsenter. Den trekker biblioteket mer inn i undervisningen og gir en større aktivitet. Lærerne er gått sammen med biblioteket her. De må gjøre det nødv. for studentene å gjøre bruk av biblioteket. Fagerli trakk frem noen eksempler fra utlandet på vellykkete learning centra, bl. i England, Sheffield, hvor bibliotek, IT, AVog multimedia var gått sammen i et slikt pedagogisk senter. Det er brukrorientert og man jobber i team. I de fleste tilfellene var biblioteksjefen blitt sjef på disse sentra. Noe lignende ønskes oppnådd ved HiO.

Etter selve seminaret var det en oppsummering og diskusjon. Noen syntes det ble for liten tid til diskusjon, og det var stort deltagelse og mange engasjerte innlegg. Spesielt fagreferentene/universitetsbibliotekarene var opptatt av sitt ståsted og sine oppgaver og ønsket flere lignende samlinger i fremtiden. Denne gruppen har et akademisk ansvar for kontinuitet i samlingen og bevaring av nasjonens hukommelse. De er fagets voktere og generalister, men arbeider i biblioteket. De ser det også som en oppgave å være en inspirasjon for forskningen, og de har selv forskningsrett. De var selvfølgelig opptatt av fagreferentenes stilling i Internett-verdenen og ønsket det velkommen. Men vanlige kvalitetsdatabaser må ikke fortrenge fremfor markedstyrte krefter som skal løpe etter siste mote. En viss bekymring kom absolutt til uttrykk for hvem som står inne for seriøsiteten i det virtuelle universitet. Profesjonen må stå inne for hva som er seriøst, ikke markedet.

Det ser ikke ut for at vi skal bli arbeidssledige i tiden fremover, iallefall ikke på alt man bør lære seg.

Jeg sier med Odd Børretzen: «Alt går så fort i våre dager, ikke bare tiden!»

Fagbibliotekenes rolle og funksjon i framtida

av Elisabeth Akre, ND/MED

Dette var det aktuelle tema på RBT/NFF's dagkonferanse i Oslo 20.januar. At det traff fagbibliotekmiljøet hjemme, er det ingen tvil om - ca. 160 deltok på seminaret, inklusive foredragsholdere og representanter for arrangørene. Et tett program i en tettpakket sal! NFF hadde tatt initiativet til konferansen etter Kari Gulbraar's deltakelse på «International Summer School on the digital library» (se nedenfor).

Eletronisk bibliotek - begrep til forvirring

Nils Pharo startet optimistisk med det prisverdige mål for øye å avklare begrepene elektroniske, virtuelle, digitale og automatiske bibliotek. Det kan ikke bebreides ham at de senere foredragsholderes bruk av terminologien førte et flertall av tilhørere tilbake i den fulle forvirring. For øvrig vises til RBT-skrift nr. 70 om virtuelle bibliotek.

Forsøk på begrepsforklaring:

- elektronisk bibliotek = bibliotek hvor manuelle rutiner er automatisert - men begrepet benyttes også om virtuelle bibliotek.

- virtuelt bibliotek=digitalt grensesnitt mot fysiske/digitale samlinger. WWW er *det virtuelle biblioteket* på makroplan. Innenfor dette lager vi våre «oaser» på nettet.

Utviklingen går fra det enkelte, fysiske bibliotek mot fellestjenester basert på bibliotekidéen.

The electronic library- eller «how long will the library last?»

Mel Collier fra International Institute for Electronic Library Research, De Montford University, Lester, England fortalte fra et elektronisk bibliotekprosjekt på hans universitet. Ved opprettelse av ny campus ble det *ikke* etablert et tradisjonelt bibliotek. Et av argumentene var en nytte/kost-analyse som viste at å opprette et nytt, tradisjonelt bibliotek med samlinger, personale osv. er *mye dyrere* enn å basere seg på

sentraliserte, elektroniske informasjonstjenester. Et annet argument var at universitetet er spredt på flere steder og over større områder.

De Montford inngikk samarbeid med andre universiteter, muséer, bl.a. Victoria Albert Museum, og bedrifter, bl.a. IBM. og 9 forskjellige prosjekter ble startet: bildebanker, tekst-samlinger, bibliografiske kilder, elektronisk overføring direkte fra forlegger til bibliotek mm.

Så langt viser erfaringene at utviklingen av digitale bibliotek går langt *hurtigere* enn de fleste makter å være klar over, og at digitale bibliotek er *ustabile og ustrukturerte* i forhold til fysiske.

Digitale bibliotek opererer i globale miljøer hvor samarbeid er en forutsetning. Den viktigste faktoren må være *innholdet*. Copyright-regler er ofte til-sidesatt, «business» regulerer - ikke lovbestemmelser. Et digitalt bibliotek skal være *billigere* enn et tradisjonelt.

Kjennetegn på det digitale bibliotek:

- styrt mulitmediamiljø
- materialet er i digital form (f.eks. bilder)
- konstruert for *brukerne*
- ordnet for å lette tilgjengelighet
- utstyrt med navigasjonsverktøy for nettverk.

Apropos begreper: for Mel Collier var vanlige bibliotek *automatiserte*, ikke elektroniske.

Så langt har mye skjedd på et forsknings- og utprøvningsnivå. Neste skritt vil bli å gjøre dette operativt. En rekke institusjoner og programmer i Storbritannia er engasjert på området, det samme er IBM.

«The First International Summer School on the Digital Library»

ble holdt i Tilburg, Nederland 1996. Kari Gulbraar deltok, og anbefaler sterkt andre å delta på neste sommerskole, 10.-22.august 1997. Det er lagt ut en rapport på WWW under: <http://www.hioslo.no>. Strategi - IT - bibliotek var hovedemnene. Formidlerens rolle beskrives som: å legge informasjonen til rette uavhengig av tid

(Forts. side 32)

“Så langt viser erfaringene at utviklingen av digitale bibliotek går langt hurtigere enn de fleste makter å være klar over, og at digitale bibliotek er ustabile og ustrukturerte i forhold til fysiske”

(Forts. fra side 31)

og rom, og å kombinere og integrere uavhengig av informasjonsbærer. Det er behov for dyptgripende forandringer og ny organisering. Biblioteket bør satse på f.eks. integrerte arbeidsstasjoner for brukerne med baser, tekstbehandling, regneark, Web osv, med felles grensesnitt for *all* søking. Det er viktig å samarbeide med - eller til og med slå seg sammen med - IT-avdeling. «Digital virtual library» skal være en del av «det virkelige bibliotek». Samarbeid med alliansepartnere og andre aktører må utvides, f.eks. med forleggere. Akkvisisjon skjer fra forfatter, bibliotek, forlag og Internett. Oppgavene kan oppsummeres iflg. «4S + P Scheme»: Selection (fra nettet), Storage, Service, Support, Publishing.

Nye muligheter for fagbibliotek

Tore Brattlie, fagreferent ved Universitetsbiblioteket i Tromsø ga en praktisk innføring i å lage egne databaser tilgjengelige via WWW. Basene kan inneholde f.eks. bibliotekets spesialsamlinger og egne bibliografier, tjenester man ikke kan få via hovedkatalog, klassifikasjonstabell mm. I base over nye bøker kan man f.eks. lenke til BIBSYS-post, bokanmeldelser og forlagsinformasjon. Tidsskrifter kan lenkes til hovedkatalog (SAMPER o.l.) og forlagets innholdsfortegnelse. Se gjerne: www.ub.uit.no/RMH/ for UiTø's egne baser.

Tore Brattlie ser for seg at det tradisjonelle biblioteket forsvinner, vi går en online-fremtid i møte. Fagbibliotekarenes oppgaver blir å ta seg av lokal - og spesialinformasjon, brukeropplæring, strukturering av kilder, litteratursøk.

Brukeren i kyberrommet

Engasjert ytring fra bruker Tron Øgrim. Den teknologiske revolusjon fører til endringer kulturelt, politisk mm og blir en kulturell revolusjon. Dette vil forskyve sosiale systemer og forhold mellom nasjoner. En ny «mennesketype» oppstår. Påstanden er historisk begrunnet i utvikling f.eks. etter den industrielle revolusjon. Alt arbeid preges av at informasjon må bearbeides. Teknologien muliggjør manipulert og manipulerende

informasjon, kvalitetskontroll blir viktig. Egen grunninformasjon og «support» i utvelgingen fra fagfolk blir en forutsetning for å nyttiggjøre seg ny informasjon. Hele befolkningen blir brukere, og bibliotek og skole har en viktig oppgave i å forhindre at forskjellene mellom befolkningsgrupper blir for store når det gjelder «digital analfabetisme». Øgrim stilte spørsmål om hvem som *eier* informasjonen og mente at copyright'en må fjernes og systemet reorganiseres. Forfatterne må få direkte betaling, ikke via copyright.

Avsluttende konklusjon: «Not the death of the paper, but the death of the *distributed* paper».

Brukeren i det elektroniske bibliotek.

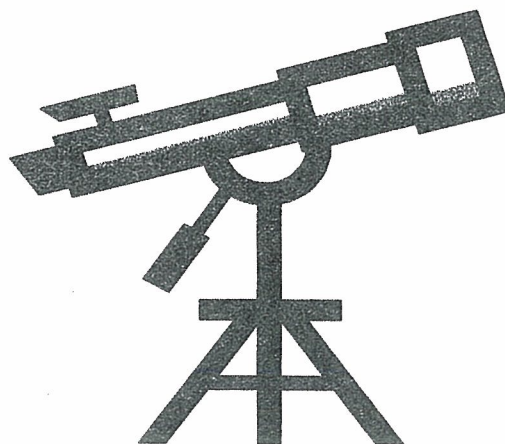
Ragnar Nordlie, Høgskolen i Oslo, refererte til en undersøkelse av folkebibliotekbrukeres «online behaviour» med følgende konklusjoner: online søking er vanskelig, erfaring gjør det ikke lettere, brukere har vanskeligheter med å søke og klarer ikke å uttrykke sitt infobehov i systemets språk. Han stilte også det overraskende spørsmål: Har *brukerundervisning* noen effekt?

Bibliotekarens utfordring blir å velge ut tjenester, identifisere brukerens informasjonsbehov og forklare og presentere søkeresultater. Med bakgrunn i disse konklusjonene blir betydningen av bibliotekarens rolle som veiviser i en elektronisk fremtid tydelig!

Den akademiske brukerens forventninger til biblioteket

I følge Tor Eldevik, stipendiat ved Uni-

(forts. side 33)

(Forts. fra side 32)

versitet i Bergen, har den akademiske bruker et «Rema 1000»- forhold til fagbiblioteket, det vil si små og begrensede forventninger! Han gjør selv sine søk og går til biblioteket for å finne bøker og tidsskrifter. Fagtidsskrifter er viktige. For vitenskapelig publisering er det fysiske bibliotek unødvendig, disse tilgjengeliggjøres direkte på nettet. Bibliotekenes største oppgave vis-a-vis nettet er å *strukturere* veier til informasjonen, lete opp kilder og systematisere disse. IT og tradisjonelle bibliotekoppgaver smeltes sammen. En slik fremtid krever store IT-ressurser og faglig spiskompetanse. Bibliotekets store fordel er at brukeren er *tryggere* på det han får gjennom biblioteket enn fra åpen nettsøking.

Han avsluttet med følgende sitat fra «Humanisten»: «*Hadde boka kommet etter Internett, hadde den blitt en teknologisk forbedring. Du kan ta den med deg over alt.*»

Fagbibliotekets tilpasning til brukernes behov

Anne Hustad, hovedbibliotekar ved høghskolen i Molde baserer tilpasningen på:

Kundens kjennetegn - hvilket informasjonsproblem har kunden, hvilke kunnskaper har han/hun fra før og hvilket behov for informasjon fører dette til.

Bibliotekets kjennetegn - kompetanse og «grenseløshet»; ikke begrenset til det fysiske bibliotek.

Bibliotekets «grensesnitt»: tjenestenes «innpakning», bibliotekaren, lokaler og fasiliteter, utsyr og medier.

Som en hjelp til å finne relevant stoff til den enkelte bruker kan man opprette en brukerbaser med individuell informasjon. Mer generell kartlegging av brukerdferd er et annet hjelpemiddel. Det er også viktig å bygge et grensesnitt (hjemmeside med pekere) på Internett som alle kan nå fra sin pult. Biblioteket på Høghskolen i Molde har lagt vekt på

å opprette et slikt grensesnitt tilpasset de enkelte brukerbehov i institusjonen og som alle kan nå fra sin pult. Biblioteket har visjon om å bli «det globale bibliotek». Biblioteklokalet skal være et sted å være og et sted å lære, et integrert kunnskapsmiljø med arbeidsstasjoner, bibliotekar og veiledning. Bibliotekaren trenger: kunnskap i basale bibliotekfag (lagring og gjenfinning), kunnskap om kundene og kildene, fleksibilitet og åpenhet for nye løsninger. Til slutt et råd: Visjoner og vyer kan bli store, det er viktig å vise edruelighet og begrense - hva er det vi virkelig har *bruk* for?

Nettkatalogene - konkurrent eller verktøy? Ingrid S. Jensen fra Origo Index mente at katalogene er et verktøy for bibliotekene og at bibliotekenes «systemiseringsteknologi» er et verktøy i strukturering av nettkatalogene. Katalogene er utfyllende i forhold til tradisjonelle bibliotekjenester. Katalogene kan bli en konkurrent den dagen *all* informasjon er digital, med mindre det blir bibliotekene som står bak nettkatalogene. Her ligger en ny utfordring!

Hvor går vi?

Noen konklusjoner fra foredragsholderne:

- Om boken og den trykte informasjon skal forsvinne eller ikke, er i høy grad et økonomisk forleggerspørsmål - elektronisk publisering kan bety kostnadsreduksjon for forleggerne.
- For brukeren i det digitale bibliotek er systemets oppførsel et større problem enn brukerens overfor systemet - kan systemene tilpasses bedre?
- Bibliotekene bør holde igjen i informasjonsrevolusjonen, se ting litt an og ikke utsette sine brukere for *alle* endringer.

Vi står som så mange ganger før igjen med: utvelgning, strukturering og formidling som bibliotekarens *egentlige* oppgave.

“Hadde boka kommet etter Internett, hadde den blitt en teknologisk forbedring. Du kan ta den med deg over alt.”

EAHIL WORKSHOP

MANAGING INFORMATION IN THE NEW ELECTRONIC AGE

DES POLITIQUES DE GESTION DE L'INFORMATION DANS LES BIBLIOTHÈQUES MÉDICALES À L'ÈRE NOUVELLE DE L'ÉLECTRONIQUE

BUDAPEST, HUNGARY, SEPTEMBER 23-25, 1997

SUB-THEMES:

- Human Communication through Electronics
L'aspect humain en électronique
- Serving the New Information Needs of Users
Répondre aux nouveaux besoins en information des usagers
- Partnership Management in Library Services
Politique de gestion de l'information en bibliothèque

PRELIMINARY PROGRAMME:

22ND SEPTEMBER	Welcome party (optional)
23RD SEPTEMBER	10:00-17:00 Registration EAHIL Executive Board and Council Meetings 10:00-17:00 Special Group Meetings 17:30 Opening Ceremony 19:00 Reception
24TH SEPTEMBER	9:00-11:30 Plenary Session 11:00-13:00 Lunch 13:00-15:00 Workshops 16:00 Guided tour of Budapest
25TH SEPTEMBER	9:00-10:00 Workshops 10:00-11:00 Coffee break 11:30-12:30 Plenary Session
Afternoon	Cultural programmes (library visits, museums, thermal baths, etc.)
Evening	Boat trip on the Danube with dinner (optional)
26TH SEPTEMBER	optional - whole day post conference tours to: • the Danube Bend (Esztergom-Visegrád- Szentendre) • the North-East of Hungary (Eger - Hollókő) • the North-West of Hungary (Pannonhalma- Győr)

REGISTRATION FEES:

EAHIL MEMBERS	US\$180 (BEFORE APRIL 30, 1997)
	US\$200 (AFTER APRIL 30, 1997)
NON MEMBERS	US\$210 (BEFORE APRIL 30, 1997)
	US\$240 (AFTER APRIL 30, 1997)
ACCOMPANYING PERSON	US\$60

THE FEE INCLUDES:

- participation in the workshops
- reception on 23rd September, 1997
- Coffee between the workshops
- Conference material
- sightseeing tour by bus on 24th September 1997

IMPORTANT DATES:

- 28TH FEBRUARY, 1997 • Deadline for submission of abstracts
- 30TH APRIL, 1997 • Deadline for Registration and hotel reservation (see enclosed form)
- 15TH JULY, 1997 • Deadline for advanced payment of registration fee and a deposit for accommodation
- Deadline for payment of the accommodation
- Deadline for payment of optional programmes, if you wish to pay by bank transfer

**EAHIL '97. Workshop and Conference
Budapest, Hungary 23-25 September, 1997.**

CONFERENCE REGISTRATION AND HOTEL RESERVATION FORM (L)

Please, return this form by *28th February, 1997* to:

Kult-Turist Ltd. (EAHIL)

H-1094 Budapest, Angyal u. 31.

Fax: (+36-1) 218-6560

Phone: (+36-1) 218-6558, (+36-1) 218-6559

If sent by fax, please send an original copy by post.

Please note, that the registration form is only for 1 person. (If more persons intend to participate, please, make a copy.) Please, use block capitals.

Mr ☐ Mrs ☐ Ms ☐ Family name

First name(s):

Company/Institution:

Mailing address:

Phone: (country code) (area code)

Fax:

E-mail address:

Invoicing address (if it is different from the mailing address)

Country with postal code:

Name(s) of accompanying person(s):

(They will have the possibility to attend the optional programs, the sight-seeing tour and the reception as well.)

1. Registration fee

	EAHIL Members	Non Members
Before 30th April 1997	US\$180	US\$210
After 30th April 1997	US\$200	US\$240
Accompanying person	US\$ 60	

2. Accommodation (Please, mark with a circle the required category, and choose the type of the room)

Category	Single room with bath/shower	Double room with bath/shower
"A" (5*)	DEM 430-450	DEM 540-570
"B" (4*)	DEM 200-300	DEM 220-340
"C" (3*)	DEM 130-180	DEM 140-220

The prices are per room per night incl. breakfast.

If you need other kind of accommodation, please, make your note here:

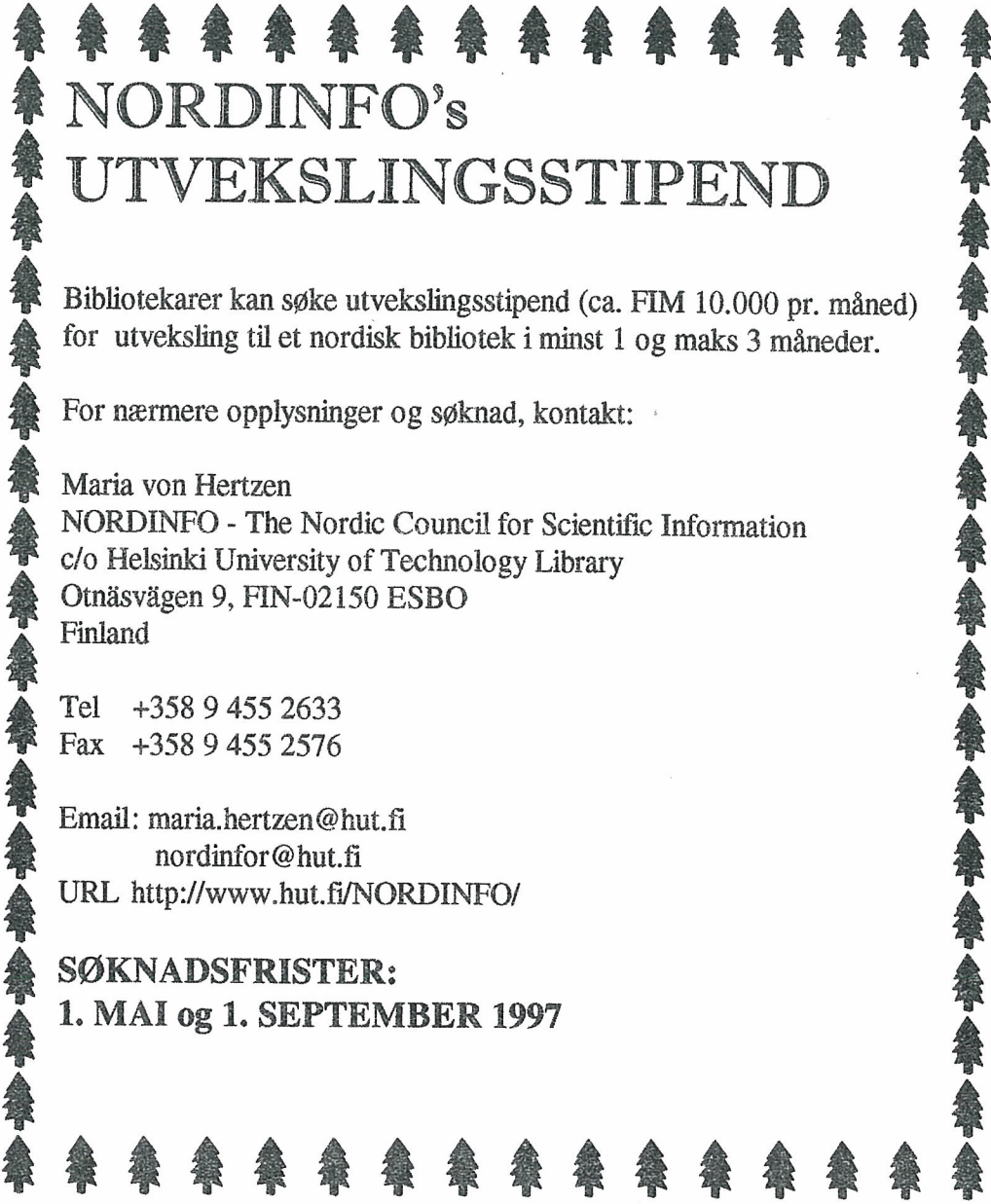
I wish to have accommodation according to the marked category:

from (date of arrival)

until (date of departure)

for altogether nights.

Special remarks (if any) regarding accommodation:

NORDINFO's UTVEKSLINGSSTIPEND

Bibliotekarere kan søke utvekslingsstipend (ca. FIM 10.000 pr. måned) for utveksling til et nordisk bibliotek i minst 1 og maks 3 måneder.

For nærmere opplysninger og søknad, kontakt:

Maria von Hertzen
NORDINFO - The Nordic Council for Scientific Information
c/o Helsinki University of Technology Library
Otnäsvägen 9, FIN-02150 ESBO
Finland

Tel +358 9 455 2633

Fax +358 9 455 2576

Email: maria.hertzen@hut.fi

nordinfor@hut.fi

URL <http://www.hut.fi/NORDINFO/>

SØKNADSFRISTER:

1. MAI og 1. SEPTEMBER 1997

SMH NETTNYTT:

SMH har fått egen diskusjonsgruppe på Internett:

Slik blir du medlem:

Send e-mail til:	Listserv@spriwww.spri.se
Subject:	Ikke skriv noe her
Første linje:	Subscribe SMH-liste Fornavn Etternavn

Dette har lenge vært et medlemsønske, og vi håper at det blir et nyttig kommunikasjonsforum hvor vi kan utveksle både det ene og det andre. Foreløpig er listen for SMH-medlemmer, senere vil vi vurdere om det er aktuelt å utvide til f.eks. de nordiske foreningene.

Adressen til SMH's hjemmeside er forandret til:

<http://www.ub.uio.no/umed/psykiat/smh.htm>
(ikke html som tidligere)

Vi håper at dere bruker hjemmesiden ofte - den oppdateres jevnlig og dere finner den nyeste medlemsinformasjon om kurs, møter osv. Gå gjerne inn på EAHIL's side samtidig!

Returadresse:

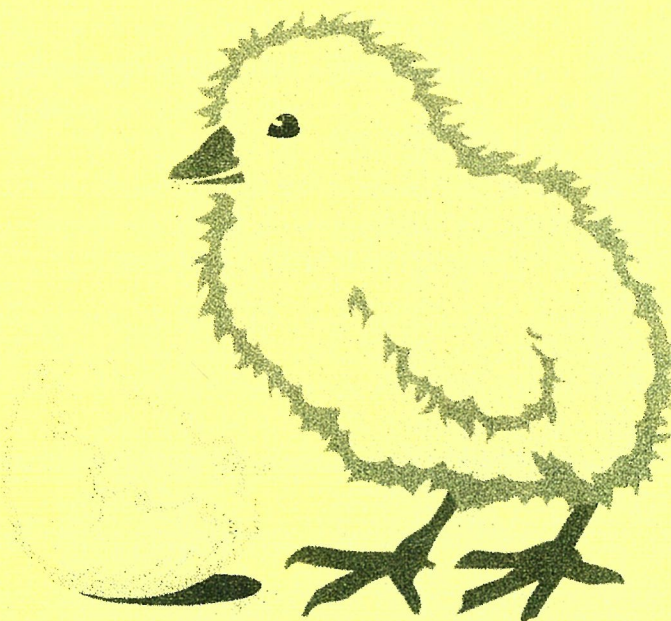
Elisabeth Husem
Psykiatrisk Institutt
Biblioteket
Postboks 85 Vinderen
0319 Oslo

Innhold:**side:**

Leder	1
Vitenskapelig publisering	2
Nytt om Litauen	4
Libraries without limits. Utrecht 1998	5
Årsmelding 1996	8
Regnskap og budsjett	10
Virkeplan 1997	11
Referat fra årsmøte	12
Trondheim 1997	13
Evidence Based Medicine, kurs	14
Medlemsmøte 13. mars	16
Bibliotekaren som barfotpedagog	17
Aktiv læring og brukeropplæringen	19
Skreddersydde hjemmesider	23
Felles databaseavtaler	26
Nasjonalt formidlingssenter for geriatri	27
Informasjonsteknologi og kompetanseutvikling	28
Fagbibliotekenes rolle og funksjon i framtida	31
EAHIL workshop	34
SMH Nett-Nytt	37

SMH-Nytt 1/1997

*Husk deadline
for neste
nummer:
10. mai 1997
og
velkommen i
redaksjonen!*

God Påske!